

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ સ્થિત ગુજરાતની વડી અદાલતમાં

રિટ અરજી (જનહિત અરજી) ક્રમાંક ૨૩૧ / ૨૦૧૩

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ભાસ્કર ભટ્ટાચાર્ય

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે.બી. પારડીવાળા

=====

=

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	
૨	પત્રકારને રીફર કરવામાં આવશે કે નહીં?	
૩	શું માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની ખરી નકલ જોવા માંગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	
૫.	શું તે સિવિલ જજને મોકલવાનું છે?	

=====

=

ખારાઈ જુથ ગ્રામ પંચાયત અને ૧....અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને ૭....પ્રતિવાદી(ઓ)

=====

=

હાજરી: અરજદાર(એસ) નં. ૧ – ૨ માટે એડવોકેટ શ્રી મેહુલ શરદ શાહ,
પ્રતિવાદી(એસ) નં. ૧ માટે સરકારી વકીલ શ્રી પી.કે. જાની, પ્રતિવાદી(એસ)
નં. ૭ માટે વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દુષ્યંત દવે સાથે એડવોકેટ શ્રી અંકિત શાહ તથા

એડવોકેટ શ્રી અનુજ કે. ત્રિવેદી, પ્રતિવાદી(એસ) નં. ૫ માટે એડવોકેટ શ્રી બિરેન એ. વૈષ્ણવ, પ્રતિવાદી(એસ) નં. ૧ – ૪, ૬ માટે ડી.એસ. દ્વારા નોટિસ બજાવેલ, પ્રતિવાદી(એસ) નં. ૮ માટે વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિહિર જોશી સાથે શ્રી સંદીપ સિંઘી, સિંઘી એન્ડ કો. માટે એડવોકેટ

=====

=

કોરમ: માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી

ભાસ્કર ભટ્ટાચાર્ય

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ જે.બી. પારડીવાળા

તારીખ : ૨૦/૦૬/૨૦૧૪

ચુકાદો અનામત

(પ્રતિ : માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે.બી.પારડીવાળા)

૧. જાહેર હિતની અરજી સ્વરૂપે આ રિટ અરજી દ્વારા, અરજદારો (૧) ખરાઈ જૂથ ગ્રામ પંચાયત, તેના સરપંચ શ્રીમતી દેવલબેન ગાભા રબારી મારફતે અને (૨) હારેશ સદાલાજી વ્યાસ, ગામ કાપુરાસીના રહેવાસીઓએ, પ્રારંભિક રીતે નીચે મુજબની રાહતો માટે પ્રાર્થના કરી હતી:—

(એ) ગૌચર જમીન પરથી, જળાશયો અને તળાવોમાંથી તથા જાહેર માર્ગ પરથી દબાણ દૂર કરવા અંગે પ્રતિવાદીઓ, તેમના એજન્ટો અને સેવકોને નિર્દેશિત કરતો મેન્ડેમસનો રિટ અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રિટ, આદેશ અથવા નિર્દેશ જારી કરવા; તેમજ ખનન પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખતાં પહેલાં ખાનગી પ્રતિવાદીઓની કંપનીઓને કરાર મુજબ વાયર ફેન્સિંગ ઊભું કરીને તેમની જમીનની ઓળખ કરવા વધુમાં વધુ નિર્દેશ આપવા કૃપા કરવી;

(બી) નદીઓ, સરોવરો અને જળાશયો તેમજ ગૌચર જમીનમાં ખનન અને સિમેન્ટનો કચરો નાખીને કોઈપણ પ્રદૂષણ ન કરે તે માટે ખાનગી પ્રતિવાદી સિમેન્ટ કંપનીઓને પ્રતિબંધિત કરતાં મેન્ડેમસનો રિટ અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રિટ, આદેશ અથવા દિશાનિર્દેશ જારી કરવા;

(સી) મેન્ડેમસનો રિટ અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રિટ, આદેશ અથવા નિર્દેશ જારી કરવા માટે, પ્રતિવાદીઓને ગામના સ્થાનિક રહેવાસીઓ તથા જેમની જમીન રોજગાર આપવાની ખાતરી આપી અધિગ્રહિત કરવામાં આવી હતી તેવા ખેડૂતોને રોજગાર આપવાનો નિર્દેશ કરવામાં આવે.

(ડી) આ અરજાની પ્રવેશ-મંજૂરી, સુનાવણી અને અંતિમ નિકાલ બાકી રહે ત્યાં સુધી, લોર્ડશીપ્સ પ્રતિવાદી નં. ૭ ને ગેરકાયદેસરતાઓ દૂર કરવામાં આવે અને લીઝ કરારની શરતોનું પ્રતિવાદી નં. ૭ દ્વારા પાલન કરવામાં આવે ત્યાં સુધી પ્રતિવાદી નં. ૮ના હિતમાં ખનન લીઝ અને સમગ્ર જમીન હસ્તાંતરિત કરવા પરથી પ્રતિબંધિત કરે તેવી કૃપા કરે.

(ઈ) આ અરજીએ સ્વીકાર માટે બાકી હોય, તેની સુનાવણી દરમિયાન તથા અંતિમ નિકાલ સુધી, લોર્ડશીપ્સ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ ને ખનન હેતુ માટે તેને ફાળવવામાં આવેલી જમીનની ચારે બાજુ વાડ બાંધવા માટે આદેશ આપવા કૃપા કરે અને વધુમાં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ ને તેના દ્વારા અતિક્રમિત કરવામાં આવેલી ગૌચર જમીન, નદીઓ, તળાવો અને અન્ય જળાશયો તાત્કાલિક ખુદ્દા કરવા માટે આદેશ આપવા પણ કૃપા કરે.

(એફ) ન્યાયના હિતમાં અરજદારોના પક્ષે જેવાં ન્યાયસંગત અને આવશ્યક હોય તેવા અન્ય અને વધુ આદેશો પસાર કરવામાં આવે.”

ત્યારબાદ, પરંતુ, અરજદારોએ અરજીમાં સુધારો કર્યો છે અને નીચે મુજબ નવી રાહતો માટે પ્રાર્થના કરી છે:—

“સી-૧) લીઝ કરારોની શરતોના ભંગ તથા અન્ય આદેશોના આધારે ગુજરાત અંજન સિમેન્ટ લિમિટેડને અપાયેલી ભાડાપટ્ટા રદ કરવા પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ અને ૨ ને દિશાનિર્દેશ આપતાં મેન્ડેમસનો રિટ અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રિટ, આદેશ અથવા નિર્દેશ જારી કરવા તથા તા. ૨૯.૧૦.૨૦૧૨ના આદેશને (પરિશિષ્ટ:૧) રદ કરવા વધુ કૃપા કરશો

સી-૨) વૈકલ્પિક રીતે, રાજ્ય સરકારની પૂર્વ મંજૂરી વિના જમીનના ગેરકાયદેસર હસ્તાંતરણ બદલ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ અને ૨ ને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૬ અને ૭

પાસેથી પ્રીમિયમ/ચાર્જસ વસૂલ કરવા નિર્દેશ આપતો મેન્ડેમસનો રિટ અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય આદેશ અથવા નિર્દેશ બહાર પાડવામાં આવે અને વધુમાં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ અને ૨ ને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ અને ૮ પાસેથી જમીન હસ્તાંતર કરવાની મંજૂરી ન આપવા તથા લીઝની જમીન તાત્કાલિક સરકારમાં પરત લેવાનો નિર્દેશ આપવા કૃપા કરવામાં આવે.”

૨.અરજીમાં અરજદારો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ મામલો નીચે મુજબ સંક્ષેપમાં રજૂ કરી શકાય છે :

(૧) ગુજરાત સરકારે સરકારની પડતર જમીન, ગૌચર જમીન તથા ખેડૂતોની જમીનના અન્ય ખંડો પ્રતિવાદી નં. ૬, એટલે કે ગુજરાત અંજન સિમેન્ટ લિ.ના પક્ષે ફાળવ્યા હતા. યદપિ પ્રતિવાદી નં. ૬ અંજન સિમેન્ટ લિ.એ વિવિધ વિભાગોથી વિવિધ પરવાનગીઓ મેળવી હતી, તેમ છતાં કોઈપણ ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિઓ શરૂ કર્યા વિના, વર્ષ ૨૦૦૮માં સરકાર સાથે કરાયેલ ભાડાપટ્ટો જયપ્રકાશ એસોસિયેટ્સના પક્ષે હસ્તાંતરિત કર્યો હતો.

(૨) અરજદારોનો કેસ એવો છે કે જયપ્રકાશ એસોસિયેટ્સનું વિલીનીકરણ જયપી સિમેન્ટ કોર્પોરેશન લિ., સાથે વર્ષ ૨૦૧૨ માં થયું હતું. હાલ પ્રતિવાદી નં. ૭ જયપી સિમેન્ટ લિ., લખપત અને અબડાસા તાલુકાઓ ખાતે ભાડાપટ્ટાની શરતોનો ભંગ કરીને સિમેન્ટ પ્લાન્ટ ચલાવી રહી છે. એવો આક્ષેપ કરવામાં

આવ્યો છે કે પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપનીએ ગૌચર જમીન, જળાશયો, તળાવ તથા વિવિધ ખેડૂતોની ખાનગી જમીનો પર પણ અતિક્રમણ કર્યું છે.

(૩) પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ જયપી સિમેન્ટ રૂપિયા ૩૭૫૦ કરોડની રકમ સામે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૮ અલ્ટ્રાટેક સિમેન્ટ કંપનીના પક્ષે ખનન પટ્ટો હસ્તાંતરિત કરવાની પ્રક્રિયામાં છે.

(૪) અરજદારોનો મામલો એવો છે કે તા. ૩૦/૧/૨૦૧૩ ના પત્ર દ્વારા કલેક્ટર, કચ્છને પ્રતિવાદી નં. ૭ જયપી સિમેન્ટ દ્વારા ગૌચર જમીનમાં કરવામાં આવેલા અતિક્રમણ અંગે જાણ કરવામાં આવી હતી અને ગામમાં આવેલા જળાશયો તથા નદીમાં થતી ગેરકાયદેસર ખનન પ્રવૃત્તિઓ અંગે વિવિધ ફરિયાદો પણ ઉઠાવવામાં આવી હતી.

(૫) ભૂસ્તરશાસ્ત્ર વિભાગે તા. ૨/૪/૨૦૧૩ ના પત્ર દ્વારા પ્રતિવાદી નં.૭ જયપી ગુજરાત સિમેન્ટ લિ., ને માપણી પત્રક અનુસાર તેમજ લીઝના કરાર અનુસાર જમીન ફરતે તારની વાડ ઉભી કરવા અંગે જાણ કરી હતી. અરજદારોની વ્યથા એ છે કે વિભાગ દ્વારા માત્ર કંપનીને કારણ દર્શાવો નોટિસો જ આપવામાં આવે છે, પરંતુ ત્યારબાદ તે બાબતમાં કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવતી નથી. ૬) અરજદારોનો આ પણ કેસ છે કે અબ્દાસાના એક એમ.એલ.એ. શ્રી છબીલભાઈ પટેલે તા. ૨૮/૫/૨૦૧૩ ના પત્ર દ્વારા ઉદ્યોગ અને ખાણ વિભાગના સચિવનું ધ્યાન કંપની દ્વારા કરવામાં આવતી ગેરકાયદેસર ખનન પ્રવૃત્તિઓ તરફ દોર્યું હતું

અને કંપની જમીનનું ખોદકામ કર્યા બાદ પાછું ભરવાનું કામ કરતી નથી તે હકીકત તરફ પણ ધ્યાન દોર્યું હતું. ૭) શ્રી પી.સી. ગઢવી – લાખપત તાલુકા પંચાયતના સત્તારૂઢ પક્ષના નેતાએ પણ તા. ૨૮/૭/૨૦૧૩ ના પત્ર દ્વારા પ્રતિવાદી નં.૭ કંપનીના નિર્દેશકને કંપની દ્વારા કરવામાં આવતી ગેરકાયદેસર ખનન પ્રવૃત્તિઓના કારણે વાયોર અને ખરાઈ ગામોના વિવિધ લોકોને પડતી મુશ્કેલીઓ અંગે જાણ કરી હતી. શ્રી ગઢવીએ તા. ૨૪/૮/૨૦૧૩ ના પત્ર દ્વારા ઉદ્યોગ અને ખાણ વિભાગના સચિવને એવી પણ વિનંતી કરી હતી કે જ્યાં સુધી પ્રતિવાદી નં.૭ કંપની ગેરકાયદેસર ખનન પ્રવૃત્તિઓ બંધ ન કરે અને લીઝ કરારની શરતોનું પાલન ન કરે, ત્યાં સુધી પ્રતિવાદી નં.૭ કંપનીને જમીન કોઈ અન્ય કંપનીને વેચવાની પરવાનગી આપવામાં ન આવે. ૮) આક્ષેપ કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી-૭ કંપનીએ જળાશયો, તળાવ અને જાહેર માર્ગ ઉપર પણ આવી રીતે દખલ કરી છે કે ગામના લોકોને એક ગામમાંથી બીજા ગામમાં જવા દેવામાં આવતા નથી. ખેડૂતોને તેમના ઢોરને ચરાવવા માટે યોગ્ય સ્થળ શોધવામાં ઘણી મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવો પડી રહ્યો છે. આક્ષેપ કરવામાં આવે છે કે તા. ૩૦મી મે, ૨૦૦૯ ના કચેરી આદેશ દ્વારા પ્રતિવાદી નં.૬ અંજન સિમેન્ટ લિમિટેડે ગામલોકોને જાણ કરી હતી કે તારંગવાડા ગેટથી વાઘાપડ્ધર જતાં સમયે ગામલોકોએ કંપનીના સુરક્ષા કર્મચારીઓ પાસે પોતાના નામ, સરનામા અને વાહન નંબર નોંધાવવા પડશે. ૯) અરજદારોનો આ પણ કેસ છે કે કુલાય જૂથ ગ્રામ પંચાયતના શ્રી ભરુભા જાડેજાએ તા. ૧૨મી જાન્યુઆરી, ૨૦૧૩ ના રોજ કલેક્ટર, કચ્છને સંબોધી એક રજુઆત કરી હતી, જેમાં જયપી

સિમેન્ટ દ્વારા વાયોર ગામ અને વાઘાપડ્ધર ગામ વચ્ચેનો જાહેર માર્ગ બંધ કરી દેવા અંગે રજૂઆત કરવામાં આવી હતી.

૧૦) અરજદારોના જણાવ્યા મુજબ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૬ અંજન સિમેન્ટ લિમિટેડે વિવિધ ખેડૂતોથી તેમની કૃષિ જમીનો કોઈપણ વળતર ચૂકવ્યા વિના એ ખાતરી પર મેળવી હતી કે કૃષિ જમીનના અધિગ્રહણના બદલે કંપની તેમના પરિવારના સભ્યોને રોજગાર આપશે. આ સંદર્ભમાં જિલ્લા રોજગાર વિનિમય કચેરીએ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ કંપનીના કર્મચારી વ્યવસ્થાપકનું ધ્યાન ગામલોકો સાથે કંપનીએ કરેલા કરારના અમલીકરણના અભાવ તરફ દોર્યું હતું અને શ્રમ વિભાગના તા. ૩૧/૩/૧૯૯૫ના પરિપત્ર તરફ પણ કંપનીનું ધ્યાન દોર્યું હતું. કંપનીને એ પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે કંપનીમાં ખાલી જગ્યાઓ ભરતી વખતે સ્થાનિક લોકોને રોજગાર આપવામાં આવે.

૧૧) અરજદારોએ પ્રદૂષણ સંબંધિત મુદ્દાઓ પણ ઉઠાવ્યા છે. અરજદારોના જણાવ્યા મુજબ ખનન પ્રવૃત્તિઓને કારણે કંપની કૃષિ ખેતરો અને જળાશયો નજીક આવેલી ખુદ્દી જમીનમાં સિમેન્ટનો કચરો નાંખી રહી છે. ક્ષારીય ધૂળ અને સિમેન્ટના કણોના કારણે કૃષિ ખેતરો અને જળાશયો ગંભીર રીતે પ્રભાવિત થયા છે, જેના પરિણામે પ્રદૂષણજન્ય જોખમોની ઘણી સમસ્યાઓ ઉભી થઈ છે.

૧૨) ભૂસ્તરશાસ્ત્ર વિભાગે તા. ૫ ઓગસ્ટ, ૨૦૧૩ના પત્ર દ્વારા પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ કંપનીના જનરલ મેનેજરને સિલિકા-ક્ષારીય ધૂળના મુદ્દા અંગે જાણ કરી હતી અને તે અંગે પ્રતિરોધાત્મક પગલાં લેવા જણાવ્યું હતું. છતાં અરજદારોનો

કેસ એવો છે કે આજદિન સુધી કંપનીએ કોઈ પ્રતિરોધાત્મક પગલાં લીધા નથી.

૧૩) અરજદારોનો વધુ એક કેસ એવો છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૬ કંપનીએ વર્ષ ૧૯૯૭માં રાજ્ય સરકાર પાસેથી જમીન મેળવી હતી અને ઔદ્યોગિક હેતુ માટે ખાનગી ખેડૂતોથી જમીન ખરીદવાની પરવાનગી પણ માંગી હતી. ઉપકલેક્ટર, કચ્છે તા. ૧૮/૬/૨૦૦૮ના આદેશ દ્વારા ઔદ્યોગિક હેતુ માટે જમીન ખરીદવાની આવશ્યક પરવાનગી આ ખાસ શરતે આપી હતી કે છ મહિનાની અવધિમાં કૃષિ જમીનને બિનકૃષિ જમીનમાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવશે. અરજદારોના જણાવ્યા મુજબ ન તો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૬ ગુજરાત અંજન સિમેન્ટ લિમિટેડે અને ન તો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ જયપી સિમેન્ટે કોઈ બિનકૃષિ પરવાનગી મેળવી છે અને આવી બિનકૃષિ પરવાનગીના અભાવે પણ કંપનીએ પોતાની કામગીરી શરૂ કરી દીધી છે. અરજદારોના જણાવ્યા મુજબ કંપનીએ બિનકૃષિ પરવાનગી માટે અરજી માત્ર વર્ષ ૨૦૧૩માં જ કરી હતી. અરજદારોના જણાવ્યા મુજબ કલેક્ટર, કચ્છે બિનકૃષિ પરવાનગી માંગતી કંપનીની બધી અરજીઓ નામંજૂર કરી દીધી હતી.

૧૪) અરજદારોનો વધુ એક કેસ એવો છે કે આજદિન સુધી પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ જયપી સિમેન્ટ દ્વારા કોઈ પર્યાવરણ મંજૂરી પ્રમાણપત્ર મેળવવામાં આવ્યું નથી અને તેના અભાવે સ્થળ ઉપર ખનન પ્રવૃત્તિઓ ગેરકાયદેસર રીતે હાથ ધરવામાં આવી રહી છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ જયપી સિમેન્ટ લિમિટેડે તા. ૧૩/૮/૨૦૧૨ના પત્ર દ્વારા ભૂવૈજ્ઞાનિક, ભુજને રાષ્ટ્રીય વન્યજીવન બોર્ડ દ્વારા કોઈ મંજૂરી પ્રમાણપત્ર ન અપાતા ખનન પ્રવૃત્તિઓના પ્રારંભમાં થયેલા વિલંબ

અંગે જાણ કરી હતી. અરજદારોના જણાવ્યા મુજબ લીઝ દસ્તાવેજમાં વિશિષ્ટ શરત મુકવામાં આવી હતી કે ખનન પ્રવૃત્તિ બે વર્ષની અંદર શરૂ થવી જોઈએ. અરજદારોનો કેસ એવો છે કે કંપનીએ બે વર્ષની અંદર ખનન પ્રવૃત્તિ શરૂ કરવામાં નિષ્ફળતા બતાવી હતી તથા પર્યાવરણ મંજૂરી બાબતે રાજ્ય વન્યજીવન બોર્ડ પાસેથી પરવાનગી મેળવવામાં પણ નિષ્ફળ રહી હતી. ૧૫) તા. ૧૯ ઓક્ટોબર, ૨૦૦૮ના ભાડાપટ્ટા કરાર મુજબ ખનન કામગીરી શરૂ કરતાં પહેલાં સક્ષમ સત્તાધિકારી પાસેથી બિનકૃષિ પરવાનગી મેળવવી કંપની માટે ફરજિયાત હતી. તેવી પણ શરત મૂકવામાં આવી હતી કે પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલય દ્વારા વન અને પર્યાવરણ મંજૂરી આપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી વાસ્તવિક ખનન કાર્ય શરૂ કરવામાં આવશે નહીં. અરજદારોનો વધુ એક કેસ એવો છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૫ ગુજરાત પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડે પણ બોર્ડ દ્વારા નિર્ધારિત ધોરણો અને પરિમાણોનું પાલન ન કરવા બદલ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭, જયપી સિમેન્ટ લિમિટેડને તા. ૫ ઓક્ટોબર, ૨૦૧૩ની કારણદર્શન નોટિસ જારી કરી હતી.

૧૬) અરજદારોના જણાવ્યા મુજબ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૬ ગુજરાત અંજન સિમેન્ટ લિમિટેડ વર્ષ ૧૯૯૭થી ૨૦૦૮ દરમિયાન જમીનનો વિકાસ કરવામાં નિષ્ફળ ગયું હતું અને તેથી તેણે ભાડાપટ્ટા કરારની વિવિધ શરતો તેમજ જે આદેશોના આધારે જમીન ફાળવવામાં આવી હતી તેવા અન્ય આદેશોનો ભંગ કર્યો હતો. એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે ત્યારબાદ ગેરઉદ્દેશ્યપૂર્વક અને હસ્તાંતરણ ફી/પ્રીમિયમ તથા સંબંધિત અન્ય મુદ્દાઓમાંથી બચવા માટે કંપનીના નોંધાયેલ

કચેરીના સરનામામાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો. અરજદારોના જણાવ્યા મુજબ જમીન ગુજરાતમાં આવેલ હોવા છતાં, ગુજરાત સરકાર દ્વારા ફાળવવામાં આવેલી હોવા છતાં અને કંપનીના મોટા ભાગના શેરધારકો ગુજરાતના હોવા છતાં કચેરીનું સરનામું સેક્ટર-૧૨૮, નોઈડા દર્શાવવામાં આવ્યું હતું. આ સરનામું જયપ્રકાશ એસોસિયેટ્સનું જ સરનામું છે. ત્યારબાદ વિલીનીકરણ માટે કંપની અરજી ક્રમાંક ૧૪/૨૦૦૯ કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૭ની કલમ ૩૯૧ અને ૩૯૪ હેઠળ અલ્લાબાદ ખાતેની ન્યાયિક વડી અદાલતમાં દાખલ કરવામાં આવી હતી. અરજદારોના જણાવ્યા મુજબ વિલીનીકરણ યોજનાની મંજૂરી મેળવવાના હેતુસર હિન્દુસ્તાન ટાઇમ્સ તથા દિલ્હી, મુંબઈ, લખનૌ, આગ્રા અને યુરોપના વિવિધ અન્ય સ્થાનોમાંથી પ્રકાશિત થનારા અન્ય દૈનિક અખબારોમાં જાહેરનામાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યા હતા. જોકે ગુજરાત રાજ્યની અંદર પ્રકાશિત થનારા કોઈ દૈનિક અખબારમાં એવો કોઈ જાહેરનામો પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો ન હતો. અરજદારોના જણાવ્યા મુજબ આવી હકીકત પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૬ અને ૭ની દુર્ભાવનાપૂર્ણ મનોવૃત્તિ દર્શાવે છે.

૧૭) અરજદારોનો કેસ એવો છે કે કોઈ વાંધા દાખલ થયા ન હોવાથી અલ્લાબાદની વડી અદાલતે અંતે વિલીનીકરણને મંજૂરી આપતા જરૂરી આદેશો કર્યા હતા.

૧૮) અરજદારોના જણાવ્યા મુજબ રાજ્ય સરકારે કોઈ પ્રીમિયમ કે કોઈ હસ્તાંતરણ ફી વસૂલ કર્યા વિના તા. ૧૨ નવેમ્બર, ૨૦૦૯ના આદેશ દ્વારા જમીનો જયપ્રકાશ એસોસિયેટ્સના નામે હસ્તાંતરિત કરવાની મંજૂરી આપી હતી.

૧૯) અરજદારોના જણાવ્યા મુજબ એ જ રીતરિવાજ અપનાવી જમીન અને ખનન ભાડાપટ્ટા કરાર જયપ્રકાશ એસોસિયેટ્સ પાસેથી પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ જયપી સિમેન્ટ લિમિટેડના હિતમાં હસ્તાંતરિત કરવામાં આવ્યા હતા. તે સમયે પણ સરકારે કોઈ હસ્તાંતરણ ફી કે પ્રીમિયમ વસૂલ કરવું અથવા લાદવું યોગ્ય માન્યું નહોતું અને અલ્હાબાદની વડી અદાલતે આપેલા વિલીનીકરણના આદેશના આધારે તા. ૨૯ ડિસેમ્બર, ૨૦૧૨ના આદેશથી તે માટે મંજૂરી આપી હતી.

૨૦) અરજદારોના જણાવ્યા મુજબ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ જયપી સિમેન્ટ કોર્પોરેશનએ હવે કુલ રૂ. ૩,૭૫૦ કરોડની રકમના બદલે જમીનો અને ખનન ભાડાપટ્ટો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૮ અલ્ટ્રા ટેક સિમેન્ટ લિમિટેડના હિતમાં હસ્તાંતરિત કરવાનો નિર્ણય કર્યો છે અને તે સંદર્ભે કંપની અરજી ક્રમાંક ૧૪/૨૦૧૩ અલ્હાબાદની વડી અદાલત સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવી છે. અરજદારોનો વધુ એક કેસ એવો છે કે કંપની અરજી ક્રમાંક ૧૪/૨૦૧૩ અલ્હાબાદની વડી અદાલતમાં દાખલ થયા બાદ તા. ૭ ડિસેમ્બર, ૨૦૧૩ના રોજ નોઈડા ખાતે અસુરક્ષિત દેવાદારોની બેઠક બોલાવવામાં આવી હતી, જેમાં અનેક વ્યક્તિઓએ વિભાજન સામે પોતાના વાંધાઓ નોંધાવ્યા હતા કારણ કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ જયપી સિમેન્ટે તેમની કાનૂની બાકી રકમો ચૂકવી નહોતી. ઉપરોક્ત સંજોગોમાં અરજદારો પ્રાર્થના કરે છે કે આ અદાલતનો હસ્તક્ષેપ આવશ્યક છે અને જાહેર હિતમાં માંગવામાં આવેલ રાહતો મંજૂર કરવામાં આવે.

૩. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ જયપી સિમેન્ટ કોર્પોરેશનનો અભિગમ:

અ) જાહેર હિતની વાદરૂપે રજૂ કરવામાં આવેલી આ અરજી સદભાવપૂર્વકની અરજી નથી, પરંતુ આડઅર્થે પ્રેરિત હેતુસર દાખલ કરવામાં આવી છે. અરજદારોની સદભાવના શંકાસ્પદ હોવાથી, માત્ર આ કારણસર જ આ અરજી નામંજૂર થવા પાત્ર છે.

બી) ગુજરાત અંજન સિમેન્ટ લિમિટેડ, પ્રતિવાદી નં. ૬, અલ્હાબાદની વડી અદાલતે કંપની પિટિશન નં. ૧૪/૨૦૦૯, જે કંપની અરજી નં. ૩/૨૦૦૯ સાથે સંકળાયેલી હતી, તેમાં તા. ૧૫મી મે, ૨૦૦૯ના રોજ પસાર કરેલા આદેશથી જયપ્રકાશ એસોસિએટ્સ લિ. સાથે વિલય પામ્યું હતું. વર્ષ ૨૦૧૨માં, જયપ્રકાશ એસોસિએટ્સ લિમિટેડના ગુજરાત સિમેન્ટ પ્લાન્ટનું ડિમર્જર અલ્હાબાદની વડી અદાલતે કંપની પિટિશન નં. ૯/૨૦૧૨ સાથે કંપની અરજી નં. ૨૩/૨૦૧૧માં તા. ૧૨મી એપ્રિલ, ૨૦૧૨ના રોજ પસાર કરેલા આદેશથી જયપી સિમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડને કરવામાં આવ્યું હતું. તેથી, પ્રતિવાદી નં. ૬ કંપની આજ તારીખે અસ્તિત્વમાં નથી.

સી) અરજાની સામગ્રી દર્શાવે છે કે તે ૨૮મી જુલાઈ, ૨૦૧૩ના રોજના પત્રમાંથી નકલ કરવામાં આવી છે, જે એક શ્રી પી.સી. ગઢવી દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપનીને સંબોધીને લખવામાં આવ્યો હતો. પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપનીએ શ્રી પી.સી. ગઢવી વિરુદ્ધ ૮મી જુલાઈ, ૨૦૧૩ના રોજની એફ.આઈ.આર. નોંધાવી છે, જેમાં

પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપનીના ખનન કાર્યમાં ગેરકાયદેસર અવરોધ ઊભો કરવા બાબતે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૪૬, ૧૪૭, ૩૪૧ અને ૪૪૭ હેઠળના ગુનાનો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે. આ જાહેર હિતની વિવાદ અરજી શ્રી પી.સી. ગઢવીના કહેવાથી, તેમની વિરુદ્ધ નોંધાયેલી એફ.આઈ.આર.ના પ્રતિપ્રહારમાં દાખલ કરવામાં આવી છે.

ડી) બારંડા જૂથ ગ્રામ પંચાયત, તાલુકા લખપત, જિલ્લા કચ્છના સરપંચ તથા છોપદીમાતી જૂથ ગ્રામ પંચાયત, તાલુકા અબડાસા, જિલ્લા કચ્છના સરપંચે શૂન્ય તારીખના પત્રો દ્વારા કલેક્ટરને જાણ કરી છે કે શ્રી પી.સી. ગઢવી પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ કંપની વિરુદ્ધ ગામજનોને ભડકાવી અને ઉશ્કેરી રહ્યા છે અને તેથી પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ કંપનીના ખનનકાર્યમાં અવરોધ ઊભો કરી રહ્યા છે. શ્રી પી.સી. ગઢવીને સાંઘી ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિ., દ્વારા કબજા હેઠળ રાખવામાં આવેલ વિસ્તારથી તડીપાર કરવામાં આવ્યા હતા, કારણ કે તેમણે મજૂરોને ઉશ્કેર્યા હતા અને ઉક્ત કંપની વિરુદ્ધ તુરંત મુદ્દાઓ ઊભા કર્યા હતા, જેના પરિણામે સાંઘી ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડને શ્રી પી.સી. ગઢવી વિરુદ્ધ તડીપારનો આદેશ મેળવવો પડ્યો હતો. ઉપરોક્ત બે પત્રો કલેક્ટર, ભુજ-કચ્છને ૧૦મી જુલાઈ, ૨૦૧૩ના રોજ પ્રાપ્ત થયા હતા. અરજદાર ક્રમાંક ૨ શ્રી પી.સી. ગઢવી સાથે કાર્ય કરે છે. અરજદાર ક્રમાંક ૧નો પુત્ર, સરપંચ અને શ્રી પી.સી. ગઢવી તાલુકા પંચાયત લખપતમાં એક રાજકીય પક્ષના નેતાઓ છે. આ જનહિત અરજી શ્રી પી.સી. ગઢવી વિરુદ્ધ નોંધાયેલ એફ.આઈ.આર.નું પરિણામ છે.

ઈ) પ્રારંભમાં, નીચે દર્શાવેલ જમીનો કલેક્ટર, ભુજ-કચ્છ દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૬ કંપનીને ફાળવવામાં આવી હતી.

૧) ૨૧/૧૧/૧૯૯૭ – ૨૦૬.૬૫ હે. સિમેન્ટ પ્લાન્ટ માટે ૨) ૩૦/૧૨/૧૯૯૭ – ૨૫૭.૩૧ હે. સિમેન્ટ પ્લાન્ટ માટે ૩) ૧૦/૭/૨૦૦૦ – ૪૩૧.૮૮ હે. જેટ્ટી માટે ૪) ૭/૭/૨૦૦૬ – ૬૫૯.૦૦ હે. ચૂનાપથ્થર માટે ભાડાપટ્ટો ૫) ૩/૧૦/૨૦૦૬ – ૪૦૦.૦૦ હે. લેટરાઈટ માટે ભાડાપટ્ટો ૬) ૧૯.૧૦.૨૦૦૮ – ૨૮૩૧.૬૧ હે. ચૂનાપથ્થર માટે.

પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ કંપની ગુજરાત સરકાર દ્વારા ફાળવવામાં આવેલ વિસ્તારમાં જ તેની ખનન પ્રવૃત્તિઓ ચલાવી રહી છે અને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ કંપની દ્વારા અન્ય કોઈ જમીન, જળાશયો, તળાવો અથવા ખાનગી જમીનો પર અતિક્રમણ કરવામાં આવ્યું નથી. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ કંપની તેની સેવાગ્રામ અને વાણિક્યોરી એકમોને અલ્ટ્રા ટેક સિમેન્ટ લિ. સાથે વિભાજિત કરવાની પ્રક્રિયામાં છે. તેમ છતાં, આ યોગ્ય અને સક્ષમ સત્તાવાળાઓ પાસેથી મંજૂરીઓ પ્રાપ્ત કરવાની શરતે આધિન રહેશે. બે કંપનીઓ વચ્ચેનું આ વિભાજન લોકહિત અરજીનો વિષયવસ્તુ બની શકે નહીં.

ફ) કલેક્ટર, કચ્છે પ્રતિવાદી નં. ૬ કંપનીને જિલ્લા કચ્છના અબડાસા અને લખપત તાલુકાના વાયોર, પડ્દર, કુલાય અને ખરાઈ ગામોની ૮૮૫ હેક્ટર જમીન નહીં પરંતુ ૪૬૨.૯૬ હેક્ટર જમીન મંજૂર કરી છે. પ્રતિવાદી નં. ૭

કંપનીએ અત્યાર સુધી તા. ૨૧મી નવેમ્બર, ૧૯૯૭ના ફાળવણી આદેશમાં દર્શાવેલ તમામ શરતોનું પાલન કર્યું છે. આજની તારીખે, તમામ જળમાર્ગો, ચેકડેમો અને તળાવોનું જતન પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપની દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું છે અને નવા તળાવો પણ બનાવવામાં આવ્યા છે. પ્રતિવાદી નં. ૬ એ ગુજરાત પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડ પાસેથી તા. ૨૭/૧૦/૧૯૯૮નું ‘ના-વાંધો પ્રમાણપત્ર’ મેળવ્યું છે. ત્યારબાદ, તા. ૨૩/૫/૨૦૦૦ના પત્ર દ્વારા, પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલયે પ્રતિવાદી નં. ૬ કંપનીને સર્વોચ્ચ અદાલતે એસ.એલ.પી. સિવિલ નં. ૨૩૬૫૮ ઓફ ૧૯૯૬ (સિક ૧૩૬૫૮ ઓફ ૧૯૯૬) માં તા. ૧૬/૨/૨૦૦૦ના રોજ પસાર કરેલા આદેશ અંગે જાણ કરી હતી, જેમાં રાજ્ય સરકારને સર્વોચ્ચ અદાલતની મંજૂરી વિના જૂના અભયારણની સીમાના પરિઘથી ૧૦ કિલોમીટર વિસ્તારની અંદર કોઈપણ ખનન કામગીરી ચલાવવાની અથવા સિમેન્ટ પ્લાન્ટ સ્થાપવાની પરવાનગી આપવાથી રોકવામાં આવી હતી. સર્વોચ્ચ અદાલતે તા. ૧૮મી એપ્રિલ, ૨૦૦૧ના આદેશ દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૬ દ્વારા એસ.એલ.પી. નં. ૧૩૬૫૮ ઓફ ૧૯૯૬માં દાખલ કરાયેલી આઈ.એ.નો નિકાલ કરતાં પ્રતિવાદી નં. ૬ કંપનીને પર્યાવરણ સત્તાધિકારીઓ તેમજ વન સત્તાધિકારીઓ પાસેથી આવશ્યક મંજૂરી અને કાયદા હેઠળ જરૂરી હોય તેવી અન્ય કોઈ પણ સત્તા પાસેથી અન્ય પરવાનગીઓ મેળવવાની મંજૂરી આપી હતી. સર્વોચ્ચ અદાલતે વધુમાં યોગ્ય સત્તાધિકારીઓને પ્રતિવાદી નં. ૬ કંપનીની અરજી પર વિચારણા કરીને કાયદા અનુસાર તેનો નિર્ણય કરવા દિશા-નિર્દેશ આપ્યો હતો.

જી) સર્વોચ્ચ અદાલતે એસ.એલ.પી. ક્રમાંક ૧૩૬૫૮ ઓફ ૧૯૯૬ માં તા. ૧૮મી એપ્રિલ, ૨૦૦૧ ના રોજ કરેલા ઉક્ત આદેશને અનુસરીને, જરૂરી મંજૂરીઓ મેળવવા માટે સંબંધિત સત્તાધિકારીઓ સમક્ષ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી. પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલયે અનુક્રમે ૮મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૬ અને ૨૪મી ડિસેમ્બર, ૨૦૦૭ ના રોજ પર્યાવરણીય મંજૂરીઓ મંજૂર કરી હતી. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ કંપનીએ પર્યાવરણીય મંજૂરી પ્રાપ્ત કર્યા પછી બે વર્ષની અંદર સિમેન્ટ કારખાનાં માટેના તેના કાર્યને કાર્યાન્વિત કરવાનું શરૂ કર્યું હતું. કારણ કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ કંપનીએ પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલય પાસેથી મંજૂરી મેળવ્યા પછી બે વર્ષની અંદર સિમેન્ટ કારખાનાનું બાંધકામ કાર્ય શરૂ કર્યું હતું, તેથી એવું કહી શકાય નહીં કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ એ કલેક્ટર દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા ઉક્ત ફાળવણી આદેશોની શરત ક્રમાંક ૫ નો ભંગ કર્યો છે.

એચ) પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ કંપનીએ નિભાળા તળાવ તરીકે ઓળખાતા ખરાઈ ગામના સર્વે ક્રમાંક ૧૦૬ પર અતિક્રમણ કર્યું છે તે નકારવામાં આવે છે. કચ્છના કલેક્ટરના નિર્દેશો અનુસાર સરકારી સર્વેયરે તૈયાર કરેલ તા. ૮મી જાન્યુઆરી, ૨૦૧૩નો નકશો/રેખાંકન દર્શાવે છે કે સર્વે ક્રમાંક ૧૦૬ પર કોઈ અતિક્રમણ નથી. હકીકતમાં, સર્વેયરે જણાવ્યું છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ કંપની મંજૂર કરાયેલ યોજનાના અનુસાર તેની ખનન પ્રવૃત્તિઓ ચલાવી રહી છે.

૧) પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ની કંપનીના સ્થળે પ્રદૂષણના સ્તરોનું ગુજરાત પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડ દ્વારા નિયમિત રીતે નિરીક્ષણ કરવામાં આવે છે. વધુમાં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ની કંપની દ્વારા “નમૂના લેવાની અને વિશ્લેષણ અંગેનું પ્રમાણપત્ર” તથા ‘પર્યાવરણ વ્યવસ્થાપન પ્રણાલીની પર્યાપ્તતા અંગેનું પ્રમાણપત્ર” પણ ગુજરાત પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવે છે.

જે) પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપનીએ ગૌચર જમીનો પર અતિક્રમણ કર્યું હોવા તથા ખારાઈ ગામમાં આવેલ જળાશય અને નદીમાં ગેરકાયદેસર ખનન પ્રવૃત્તિ ચલાવતી હોવાના આક્ષેપોનો ઇનકાર કર્યો છે. તા. ૮મી જાન્યુઆરી, ૨૦૧૩ના રોજ કરછના કલેક્ટરની સૂચનાઓના આધારે સરકારી સર્વેયરે પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપનીની જમીન તેમજ નજીકની ગૌચર જમીનોનું પ્રમાણન કર્યું હતું. સર્વેયરે, જમીનો સંબંધે પોતાના દ્વારા તૈયાર કરાયેલા નકશામાં દર્શાવ્યું છે કે પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપની લીઝ દસ્તાવેજ હેઠળ તેમને મંજૂર કરવામાં આવેલી જમીન પર પોતાની ખનન પ્રવૃત્તિઓ ચલાવે છે. વધુમાં, ગૌચર જમીન તરીકે દર્શાવાયેલ સર્વે નં. ૧૫૩ તે વિસ્તારમાં આવતો નથી જ્યાં પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપની દ્વારા ખનન પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવામાં આવે છે.

કે) પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપનીએ આ આક્ષેપોનો ઇનકાર કર્યો છે કે તેણે માપણી પત્રક અને ભાડાપટ્ટા દસ્તાવેજની શરતો અનુસાર સમગ્ર જમીનની ચારે બાજુ તારની વાડ બાંધવા માટે પગલાં લીધા નથી. પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપનીએ જમીનની

ચારે બાજુ પહેલેથી જ તારની વાડ ઊભી કરી છે અથવા ભાડાપટ્ટા દસ્તાવેજ સાથે સંલગ્ન નકશામાં દર્શાવેલ સીમા નિર્ધારણ સૂચવવા માટે જરૂરી થાંભલા મૂક્યા છે. પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપનીએ મેટેલિક્સેસ માઈન્સ રેગ્યુલેશન્સ, ૧૯૬૧ ના રેગ્યુલેશન ૧૧૫ અને મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સ, ૧૯૬૦ ના નિયમ ૨૭(જી) અનુસાર ખનન ખાડાની ચારે બાજુ થાંભલા મૂક્યા છે અને તારની વાડ ઊભી કરી છે.

એલ) પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપનીને જમીનનું ખનન કર્યા પછી પુનઃભરાવનું કામ કરવું આવશ્યક નથી. ખાણ બંધ યોજના મુજબ, ૩૭ વર્ષના અંતે ખાણો ક્ષીણ થવાની છે. તેથી, જમીનનો પુનઃભરાવ કરવાની કોઈ જરૂર નથી. વધુમાં, પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપની બોક્સાઈટના ખનનમાં સંકળાયેલ નથી. હકીકતમાં, તેઓ ચૂનાપથ્થરના ખનનમાં સંકળાયેલા છે. અરજદારોએ પણ પોતાની અરજિના મેમોમાં આ હકીકત સ્વીકારી છે. અરજદારો એવા દસ્તાવેજો પર આધાર રાખી રહ્યા છે, જે પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપની દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી ખનન પ્રવૃત્તિઓને સંબંધિત નથી. તેથી, અરજદારો દ્વારા રજૂ કરાયેલ તા. ૨૮મી મે, ૨૦૧૩નું પત્ર પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપની અથવા તેના દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી ખનન પ્રવૃત્તિઓ સાથે કોઈ સંબંધ ધરાવતું નથી.

એમ) પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ કંપનીએ તારીખ ૭/૭/૨૦૦૬, ૬/૮/૨૦૦૭ અને ૬/૮/૨૦૦૮નાં લીઝ કરારોની શરતોનું પાલન કર્યું નથી, તે નકારવામાં આવે છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ કંપની ગેરકાયદેસર ખનન પ્રવૃત્તિ કરી રહી છે, તે નકારવામાં આવે છે. અરજદારોએ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ કંપની વિરુદ્ધ અસ્પષ્ટ અને આધારવિહોળા આક્ષેપો કર્યા છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ કંપનીને આજદિન સુધી કલેક્ટર, કચ્છ અથવા ગુજરાત સરકારના ઉદ્યોગ અને ખાણ વિભાગ તરફથી લીઝ કરારોની કોઈપણ શરત અથવા નિયમના ભંગ બાબતે કોઈ સંદેશવ્યવહાર પ્રાપ્ત થયો નથી.

એન) જ્યારે ડી.આઈ.એલ.આર. દ્વારા પ્લાન્ટની જમીનના નકશાઓને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી ત્યારે લેઆઉટ યોજનામાં કોઈ જાહેર માર્ગ કે રસ્તો દર્શાવવામાં આવ્યો ન હતો. પ્લાન્ટ વિસ્તારમાં કોઈ જાહેર માર્ગ કે રસ્તો દર્શાવવામાં આવ્યો નથી. તેમ છતાં, સદભાવના રૂપે અને ગામલોકોની સુવિધા માટે, પ્રતિવાદી નં.૭ કંપનીએ સુરક્ષાના કારણોસર કેટલીક મર્યાદાઓ સાથે, તેમની ઓળખ જાહેર કર્યા બાદ, તેમના વાહનનો નંબર તથા આવી અન્ય માહિતી આપ્યા પછી, ગામલોકોને તેના વિસ્તારમાંથી પસાર થવાની પરવાનગી આપતી આવી છે. વધુમાં, પ્રતિવાદી નં.૭ કંપનીએ ગામલોકોની સુવિધા માટે એક ઉડાનપુલ પણ બાંધ્યો છે. ઉપરાંત, ઓછી ચોમાસાની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને અને સદભાવના દર્શાવવા માટે, પ્રતિવાદી નં.૭ કંપનીએ નજીકના

ગામલોકોની વિનંતિ મુજબ સમયાંતરે પશુઓને તેના પ્લાન્ટ વિસ્તારમાં આવી ચરવા દેવાની મંજૂરી પણ આપી છે.

ઓ) પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૬ કંપનીએ વર્ષ ૨૦૦૭-૨૦૦૮માં ગુજરાત સરકારના ઉદ્યોગ કમિશનર સમક્ષ, કર્ણ જિલ્લાનાં ખરાઈ, કુલાલ-૨ અને વાયોર/પદ્ધર ગામોમાં આવેલ વિવિધ સર્વે નંબરોની વધારાની કૃષિ જમીન સિમેન્ટ પ્રોજેક્ટ સ્થાપિત કરવા માટેના સદ્દભાવપૂર્ણ ઔદ્યોગિક હેતુસર મેળવવાની પરવાનગી માંગતાં અરજીઓ દાખલ કરી હતી. જણાવેલ હેતુ માટે ગુજરાત સરકારના ઉદ્યોગ કમિશનરે આ આધાર પર પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૬ કંપનીને પરવાનગી મંજૂર કરી હતી કે સિમેન્ટ પ્રોજેક્ટ માટે આવશ્યક કૃષિ જમીન સદ્દભાવપૂર્ણ ઔદ્યોગિક હેતુ માટે હતી. ત્યારબાદ, તા. ૧૮/૬/૨૦૦૮ના આદેશ દ્વારા ઉપકલેક્ટર દ્વારા પરવાનગી આપવામાં આવી હતી. બિન-કૃષિ ઉપયોગની પરવાનગી મેળવવા માટે સંબંધિત સત્તાધિકારી સમક્ષ અનેક દસ્તાવેજો રજૂ કરવાના આવશ્યક હતા. ગામના નમૂના ક્રમાંક ૬ અને ૭/૧૨ વર્ષ ૧૯૬૧ થી ૨૦૦૨ દરમિયાનના મેળવવામાં ઘણો સમય વ્યતીત થયો હતો, કારણ કે તે હસ્તલિખિત સ્વરૂપમાં હતા. જમીનના અભિલેખોનું કમ્પ્યુટરાઈઝેશન માત્ર વર્ષ ૨૦૦૨ પછી થયું હતું. ઉપરાંત, ટાઉન પ્લાનિંગ અધિકારી પાસેથી લેઆઉટ યોજનાઓની મંજૂરી મેળવવા માટે, જેમાં માલિકીના હકની સ્પષ્ટતા, બેંક ઋણ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે, આવક અભિલેખો પણ તૈયાર કરવાના આવશ્યક હતા. આવી પરવાનગીઓ કંપની પોતાના બંને મેળવી શકે તેવી સ્થિતિમાં નહોતી, કારણ કે

તે તૃતીય પક્ષ તરફથી આવવાની હતી. તેમ છતાં, નખત્રાણા ઉપકલેક્ટર પાસેથી બિન-કૃષિ ઉપયોગની પરવાનગી મેળવવા માટે સમયવધારો મેળવવા સમયાંતરે અરજીઓ કરવામાં આવતી રહી હતી અને જણાવેલ છ મહિનાનો સમયગાળો સમયાંતરે વધારવામાં આવતો રહ્યો હતો.

પી) વર્ષ ૨૦૧૩માં, જરૂરી તમામ દસ્તાવેજો પ્રાપ્ત કર્યા બાદ, તા. ૧૮/૬/૨૦૦૮ના આદેશમાં ઉલ્લેખિત સર્વે નંબરો માટે બિનકૃષિ ઉપયોગની પરવાનગી મેળવવા અરજી કરવામાં આવી હતી. કચ્છના ઉપકલેક્ટરે, પોતાના તા. ૧૬/૧૧/૨૦૧૩ના આદેશથી, ગામ ખરાઈ, તાલુકો લખપત સ્થિત સર્વે નં. ૧૦૯ અને ૧૨૭ બાબતે અરજી નકારી કાઢી હતી. તા. ૧૮/૬/૨૦૦૮ના આદેશના સંબંધમાં, કુલ ૧૫ સર્વે નંબરોમાંથી માત્ર સર્વે નં. ૧૦૯ માટેની અરજી નકારી કાઢવામાં આવી હતી. સર્વે નં. ૧૨૭, નખત્રાણા ના ઉપકલેક્ટર દ્વારા પસાર કરાયેલા તા. ૧૮/૬/૨૦૦૮ના આદેશમાં ઉલ્લેખિત સર્વે નંબરોનો ભાગ બનતો નથી. વધુમાં, કચ્છના કલેક્ટરના તા. ૧૬/૧૧/૨૦૧૩ના આદેશને કંપનીએ વિશેષ સચિવ, મહેસૂલ વિભાગ (અપીલો) સમક્ષ પડકાર્યો છે. ગુજરાત જમીન મહેસૂલ સંહિતા, ૧૮૭૯ તથા બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ (વિદર્ભ પ્રદેશ અને કચ્છ વિસ્તાર) અધિનિયમ, ૧૯૫૮ની જોગવાઈઓ હેઠળ, કોઈપણ વ્યક્તિના હિતમાં કૃષિ જમીનનો વાસ્તવિક ઔદ્યોગિક હેતુ માટે ઉપયોગ કરવા કોઈ પરવાનગી આવશ્યક નથી. તેમ છતાં, સાવચેતીના ભાગરૂપે, પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપનીએ કૃષિ જમીનને બિનકૃષિ જમીનમાં રૂપાંતર

કરવા ઔપચારિક પરવાનગી મેળવવી યોગ્ય માની હતી. તે મુજબ, બિનકૃષિ ઉપયોગની પરવાનગી મંજૂર કરવા અરજીઓ કરવામાં આવી હતી. વધુમાં, પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપનીએ કૃષિ જમીનને બિનકૃષિ જમીનમાં રૂપાંતર કરવા માટે કલેક્ટર દ્વારા કરવામાં આવેલી માંગણી સામે અંદાજે રૂપિયા ૭ કરોડ જેટલી પ્રીમિયમ રકમ પણ ચૂકવી છે.

પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ કંપનીએ ગુજરાત પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડ દ્વારા તા. ૫/૧૦/૨૦૧૩ ના રોજ જારી કરવામાં આવેલ ઉક્ત કારણ દર્શાવો નોટિસનો જવાબ રજૂ કર્યો છે અને બોર્ડ દ્વારા નિર્ધારિત આવશ્યક ધોરણોનું પાલન કર્યું છે.

આર) વિલીનીકરણ યોજનાની મંજૂરી માટે, અદ્વાહાબાદ સ્થિત ન્યાયિક વડી અદાલતે કંપની અરજી ક્રમાંક ૩/૨૦૦૯ સાથે સંકળાયેલી કંપની અરજી ક્રમાંક ૧૪/૨૦૦૯માં તા. ૯મી ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૯ના આદેશ દ્વારા, જે તા. ૨મી માર્ચ, ૨૦૦૯ના આદેશથી સુધારવામાં આવ્યો હતો, આપેલા નિર્દેશ મુજબ અખબારોમાં નોટિસો પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી અને વિભાજન યોજનાની નોટિસો અદ્વાહાબાદ સ્થિત ન્યાયિક વડી અદાલતે કંપની અરજી ક્રમાંક ૨૩/૨૦૧૧માં તા. ૪થી જાન્યુઆરી, ૨૦૧૨ના તેના આદેશમાં આપેલા નિર્દેશ મુજબ અખબારોમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી.

એસ) વિલીનીકરણ અને વિભાજન યોજનાની તેમજ તેને નિયમિત કરતા સંબંધિત કાયદાઓની સમજ્યા વિના, અરજદારો નિર્રથક રીતે આ હાકલ કરી

રહ્યા છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ કંપનીએ સંબંધિત કાયદાઓનું પાલન કર્યું નથી. વિલય યોજના અને વિભાજન યોજના બન્ને કંપનીઓ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની જોગવાઈઓ તથા તે હેઠળ બનાવવામાં આવેલ નિયમો અનુસાર પ્રસ્તાવિત કરવામાં આવી હતી અને ઉક્ત યોજનાઓને કંપનીઓ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ હેઠળ આવશ્યકતા મુજબ અલ્લાબાદની ન્યાયિક વડી અદાલતે મંજૂરી આપી છે. જો અલ્લાબાદની ન્યાયિક વડી અદાલત દ્વારા ઉક્ત યોજનાઓને અપાયેલી મંજૂરી અંગે અરજદારોને કોઈ ફરિયાદ હોય, તો કાયદા હેઠળ યોગ્ય મંચ સમક્ષ તેમને ઉપલબ્ધ કાનૂની ઉપાયોનો આશરો લેવો તેમના માટે ખુલ્લો છે. વધુમાં, લીઝ કરાર હેઠળ પણ એવી કોઈ શરત નથી કે કંપનીના વિલીનીકરણ અને વિભાજનની સ્થિતિમાં હસ્તાંતરીને કોઈ ફી અથવા પ્રીમિયમ ચૂકવવું ફરજિયાત બને.

ટી) વર્ષ ૨૦૦૬માં ગુજરાત અંજન સિમેન્ટ લિમિટેડના આશરે ૮૫% હિસ્સા જયપી સિમેન્ટ લિમિટેડ પાસે હતા. જયપી સિમેન્ટ લિમિટેડ, જયપ્રકાશ એસોસિએટ્સ લિમિટેડની સંપૂર્ણ માલિકીની અનુષંગી કંપની હતી. વર્ષ ૨૦૦૮માં ગુજરાત અંજન સિમેન્ટ લિમિટેડ, જયપી સિમેન્ટ લિમિટેડ અને અન્ય બે કંપનીઓનું જયપ્રકાશ એસોસિએટ્સ લિમિટેડમાં વિલીનીકરણ કરવામાં આવ્યું હતું (અલ્લાબાદ વડી અદાલત દ્વારા તા. ૧૫/૫/૨૦૦૮ના રોજ કરાયેલા આદેશ મુજબ). વર્ષ ૨૦૧૨માં જયપ્રકાશ એસોસિએટ્સ લિમિટેડના ગુજરાત સિમેન્ટ પ્લાન્ટ્સનું વિભાજન કરીને પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપની જયપી

સિમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડમાં સ્થાનાંતર કરવામાં આવ્યું હતું (અલ્હાબાદ વડી અદાલત દ્વારા તા. ૯/૪/૨૦૧૨ના રોજ કરાયેલા આદેશ મુજબ). વિભાજનના સમયે પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપની, જયપ્રકાશ એસોસિએટ્સ લિમિટેડની સંપૂર્ણ માલિકીની અનુષંગી કંપની હતી અને આજની તારીખે પણ તે જયપ્રકાશ એસોસિએટ્સ લિમિટેડની સંપૂર્ણ માલિકીની અનુષંગી કંપની તરીકે યથાવત્ છે. કંપનીનું સંચાલન બદલાયું નથી. તેથી હોલિંગ કંપની અને તેની અનુષંગી કંપની વચ્ચે મિલ્કતો અને દેવાઓના હસ્તાંતરણની સંકલ્પના ભ્રામક નામકરણ છે અને તા. ૧૬/૧/૧૯૩૭ની માફીની જાહેરનામાને ધ્યાનમાં લેતાં તે સ્ટેમ્પ શુલ્કની ચુકવણીમાંથી પણ મુક્ત છે. વધુમાં, આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૬૧ની કલમ ૨(૧બી) ‘વિલીનીકરણ’ની વ્યાખ્યા આપે છે. આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૬૧ હેઠળ પણ, વિલીનીકરણની યોજનાને અનુસરીને પ્રાપ્તકર્તા કંપનીને મિલ્કતોનું હસ્તાંતરણ, હસ્તાંતરણ ગણાતું નથી અને કલમ ૪૭(ક) હેઠળ તે મૂડીલાભ કરને આકર્ષતું નથી. કાયદાની જોગવાઈઓ મુજબ હોય તો એક જ યોજનાના હેઠળ બે કરતાં વધુ કંપનીઓના વિલીનીકરણ પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી. હાલના કેસમાં પણ, વિલીનીકરણ અને વિભાજન આવી યોજનાઓને નિયંત્રિત કરતા કાયદા અનુસાર જ કરવામાં આવ્યા છે.

ચુ) પ્રતિવાદી નં.૭ કંપનીની સંપત્તિના એક ભાગનું પ્રતિવાદી નં.૮ કંપનીના હિતમાં વિભાજન આવા વિભાજનને લાગુ પડતા કાયદા અનુસાર કરવામાં આવશે. કંપનીઓ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમો ૩૯૧ અને ૩૯૪ હેઠળ દાખલ

કરાયેલ અરજીઓ અલ્હાબાદ અને બોમ્બેની વડી અદાલતો સમક્ષ બાકી છે. વધુમાં, સ્પર્ધા અધિનિયમ, ૨૦૦૨ હેઠળ, પ્રતિવાદી નં.૮ કંપનીએ ભારતની સ્પર્ધા આયોગ પાસેથી આ મુદ્દે મંજૂરી મેળવવી આવશ્યક છે કે પ્રતિવાદી નં.૭ અને ૮ વચ્ચે પ્રસ્તાવિત સંયોજનથી ભારતમાં સ્પર્ધા પર પ્રતિકૂળ અસર થવાની સંભાવના નથી. ભારતની સ્પર્ધા આયોગે સ્પર્ધા અધિનિયમ, ૨૦૦૨ ની કલમ ૩૧ ની ઉપકલમ (૧) હેઠળ, તેના તા. ૨૦મી ડિસેમ્બર, ૨૦૧૩ના આદેશ દ્વારા, પ્રતિવાદી નં.૭ અને ૮ વચ્ચેના પ્રસ્તાવિત સંયોજનને મંજૂરી આપી છે. અરજદારોએ ખોટી રીતે જણાવેલ છે કે પ્રતિવાદી નં.૭ કંપની રૂ.૩,૭૫૦ કરોડના બદલે ખનન ભાડાપટ્ટો પ્રતિવાદી નં.૮ કંપનીના હિતમાં હસ્તાંતરિત કરી રહી છે. હકીકતમાં, પ્રતિવાદી નં.૭ કંપની તેની તમામ સંપત્તિ અને બાધ્યતાઓ પ્રતિવાદી નં.૮ કંપનીને હસ્તાંતરિત કરી રહી છે અને પ્રતિવાદી નં.૭ કંપનીને મળવાની સંભાવના ધરાવતી પ્રતિકૂળ રકમ, વ્યવહાર પૂર્ણ થતી વેળાએ યોજનાનુસાર જરૂરી સમાયોજનોને આધીન રહી, રૂ.૧૫૦ કરોડથી વધુ નહીં હોય અને તે પણ માત્ર પ્રતિવાદી નં.૮ કંપનીના શેરોના સ્વરૂપમાં જ હશે.

૫) જો અરજદારોને હસ્તાંતરણ અંગે કોઈ સમસ્યા હોય, તો તેઓ સંબંધિત સત્તાવાળાઓ સમક્ષ ચાલી રહેલી કાર્યવાહી પર પોતાને પક્ષકાર તરીકે જોડાવી શકે છે. જાહેર હિતની અરજ દાખલ કરીને અરજદારો પ્રતિવાદી નં.૭ કંપનીમાંથી પ્રતિવાદી નં.૮ કંપનીને સંપત્તિઓના હસ્તાંતરણને અટકાવી શકતા નથી.

હસ્તાંતરણ ફી, જો કોઈ ચૂકવવાની તથા માંગવામાં આવેલી હોય, તો તે ચૂકવવામાં આવશે.

૪. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ ગુજરાત રાજ્યનો વલણ:

(૧) ગુજરાત રાજ્યના ઉદ્યોગ અને ખાણ વિભાગ દ્વારા તા. ૧૨મી નવેમ્બર, ૨૦૦૮ના રોજ પસાર કરાયેલા આદેશ દ્વારા એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે ખનિજ કન્સેશન નિયમો, ૧૯૬૦ના નિયમ-૬૨ મુજબ કંપનીની અરજી/રજૂઆત ઉપર વિચારવિમર્શ કરવામાં આવ્યો હતો, અને ત્યારબાદ એવો નિર્ણય લેવાયો હતો કે લીઝખત માં એમ/એસ. ગુજરાત અંજન સિમેન્ટ લિ.ના સ્થાને જય પ્રકાશ એસોસિયેટ્સ લિ.નું નામ દાખલ કરવામાં આવે અને તે સંબંધમાં તા. ૧૨મી નવેમ્બર, ૨૦૦૮ના આદેશ અનુસાર યોગ્ય પગલાં લેવા માટે કલેક્ટરને નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

(૨) ઉદ્યોગ અને ખાણ વિભાગ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા તા. ૨૮મી ઓક્ટોબર, ૨૦૧૨ના આદેશ મુજબ, એવું નોંધવામાં આવ્યું હતું કે જય પ્રકાશ એસોસિયેટ્સ લિમિટેડે અલાહાબાદ વડી અદાલત સમક્ષ કંપની અરજી નં. ૨૩ ઓફ ૨૦૧૧ રજૂ કરી હતી અને જેના પરિણામે તેનું જયપી સિમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડમાં વિલીનીકરણ થયું હતું અને તેથી, ખનિજ કન્સેશન નિયમો, નિયમ-૬૨ અનુસાર, જય પ્રકાશ એસોસિયેટ્સ લિમિટેડનું નામ બદલીને એમ/એસ. જયપી સિમેન્ટ લિમિટેડ નામ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.

પ. અરજદારો તરફથી રજૂઆતો : અરજદારો તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી મેહુલ શરદ શાહે રજૂ કર્યું છે કે આ અરજામાં ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓ અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે, કારણ કે તેઓ તે સ્થળને અડીને વસવાટ કરતા તથા પોતાની કૃષિ કામગીરી કરતા લોકોના કાનૂની તેમજ મૂળભૂત અધિકારોને અસર કરે છે, જ્યાં કંપની સિમેન્ટના ઉત્પાદનનું પોતાનું કાર્ય ચલાવે છે. શ્રી શાહ રજૂ કરે છે કે આ બાબતમાં ગુજરાત સરકારે લોકોના હિતના રક્ષણ માટે તાત્કાલિક પગલાં લેવા જોઈએ હતા. શ્રી શાહના જણાવ્યા મુજબ, સિમેન્ટ પ્લાન્ટ સ્થાપવા માટેની પ્રારંભિક મંજૂરી પ્રતિવાદી નં. ૬ ગુજરાત અંજન સિમેન્ટ લિ.ના પક્ષે આપવામાં આવી હતી. જોકે, પ્રતિવાદી નં. ૬એ કોઈપણ ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિ શરૂ કર્યા વિના, તેમાંથી વિશાળ નફો મેળવી સમગ્ર એકમ પ્રતિવાદી નં. ૭ના પક્ષે હસ્તાંતરિત કરી દીધું, અને તે જાહેર ખજાનાના ખર્ચે અયોગ્ય સમૃદ્ધિ સમાન છે. શ્રી શાહ રજૂ કરે છે કે હવે પ્રતિવાદી નં. ૭ પણ જાહેર ખજાનાના ખર્ચે વિશાળ નફો મેળવી સમગ્ર પ્લાન્ટ પ્રતિવાદી નં. ૮ અલ્ટ્રા ટેક સિમેન્ટના પક્ષે હસ્તાંતરિત કરવાનો ઈરાદો ધરાવે છે. શ્રી શાહના જણાવ્યા મુજબ, અદાલતે જાહેર હિતમાં અતિક્રમણ, ગેરકાયદેસર ખનન પ્રવૃત્તિ, ખનન ભાડાપટ્ટાના હસ્તાંતરણ, પ્રદૂષણ, રોજગાર અને જમીનની ફાળવણી જેવા મુદ્દાઓનો પણ વિચાર કરવો જોઈએ અને તે સંદર્ભે યોગ્ય આદેશો પસાર કરવા જોઈએ.

ક. પ્રતિવાદી નં. ૭, જાયપી સિમેન્ટ લિમિટેડ તરફથી રજૂઆતો : શ્રી દુષ્યંત દવે, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ, જેમને શ્રી અનુજ ત્રિવેદી અને શ્રી અંકિત શાહ સહાય

કરી રહ્યા છે, તેમણે આ અરજાનો જોરશોરથી વિરોધ કર્યો છે અને રજૂ કર્યું છે કે જાહેર હિતની અરજીના બહાને કરવામાં આવેલી આ અરજી બોના ફાઇડ અરજી નથી. શ્રી દવેના જણાવ્યા મુજબ, કંપનીને હેરાનગતિ પહોંચાડવાના દુરાશયથી અને તિરાડા હેતુઓને ધ્યાનમાં રાખીને, વિવિધ પ્રકારના ખોટા આક્ષેપો લગાવી હાલની અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે. શ્રી દવે રજૂ કરે છે કે ઔદ્યોગિક પ્રવૃત્તિમાં સંકળાયેલ વ્યક્તિ ઉપર તેની વ્યાપારી પ્રવૃત્તિઓ સર્વોચ્ચ સલામતીના ધોરણ સાથે ચલાવવાની ફરજ છે, તે બાબતે કોઈ વિવાદ રહી શકે નહીં. શ્રી દવે રજૂ કરે છે કે તેમના અસીલ ઔદ્યોગિક પ્રવૃત્તિઓને કારણે કોઈ પ્રદૂષણ ન થાય તે માટે તમામ શક્ય પગલાં લઈ રહ્યા છે. શ્રી દવેએ વધુમાં રજૂ કર્યું કે અલાહાબાદ વડી અદાલતે પસાર કરેલા વિલીનીકરણના આદેશના બળે ગુજરાત અંજન સિમેન્ટ લિમિટેડનું જય પ્રકાશ એસોસિએટ્સ સાથે જે શંકાસ્પદ રીતે વિલીનીકરણ થયું હોવાનો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે, તે સર્વથા આધારવિહોણો અને સત્યથી ઘણો દૂર છે. શ્રી દવેએ રજૂ કર્યું કે કંપનીમાં રોજગાર આપવાની ખાતરીના આધારે કોઈ વળતર ચૂકવ્યા વિના તેમના અસીલ દ્વારા ખાનગી કૃષિ જમીનો સંપાદિત કરવામાં આવી હોવાનો આક્ષેપ પણ સત્યથી ઘણો દૂર અને આધારવિહોણો છે. શ્રી દવે રજૂ કરે છે કે તેમના અસીલ આસપાસના વિસ્તારોના ગ્રામજનોને રોજગાર આપવા માટે હંમેશા તૈયાર છે. શ્રી દવે આગળ રજૂ કરે છે કે પર્યાવરણ મંજૂરી, વન્યજીવ મંજૂરી જેવી તમામ આવશ્યક મંજૂરીઓ સંબંધિત સત્તાધિકારીઓ પાસેથી મેળવી લેવામાં આવી છે. ઉપર દર્શાવેલ

પરિસ્થિતિઓમાં, શ્રી દવે પ્રાર્થના કરે છે કે આ અરજામાં કોઈ સારત્વ ન હોવાથી તે નામંજૂર કરવામાં આવે.

૭. અમે ગુજરાત રાજ્ય તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન સરકારી વકીલ શ્રી પી.કે. જાની, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૫ જી.પી.સી.બી. તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી બિરેન્દ્ર વૈષ્ણવ તથા પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૮ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિહિર જોશીની પણ દલીલો સાંભળી છે.

૮. પક્ષકારો તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા બાદ અને નોંધપોથી ઉપર રહેલી સામગ્રીનું અવલોકન કર્યા બાદ, આ જાહેર હિતની અરજીએ અમારી વિચારણા માટે ઉપસ્થિત થતો એકમાત્ર પ્રશ્ન એ છે કે શું અરજદારો આ માંગવામાં આવેલી કોઈપણ રાહત મેળવવા હકદાર છે કે નહીં.

૯. સામાન્ય રીતે, જો એવું જોવા મળે કે જાહેર હિતમાં વાદવિવાદ ચલાવવાની મંજૂરી આપવી યોગ્ય છે, તો અદાલત તેને મંજૂરી આપશે :

(૧) કે પડકારાયેલ કાર્યવાહી ભારતના સંવિધાનના ભાગ ૩ માં પ્રતિષ્ઠિત કોઈપણ અધિકારોનું અથવા અન્ય કોઈ કાનૂની અધિકારનું ઉલ્લંઘન કરતી હોય અને તેના અમલીકરણ માટે રાહત માંગવામાં આવી હોય; (૨) કે જે કાર્યવાહી અંગે ફરિયાદ કરવામાં આવી છે તે સ્પષ્ટપણે ગેરકાયદેસર અથવા દુર્ભાવનાપૂર્ણ હોય અને ગરીબી, અસમર્થતા અથવા અજ્ઞાનતાના કારણે પોતાના હિતનું રક્ષણ

કરવાની સ્થિતિમાં ન હોય એવા વ્યક્તિઓના વર્ગને અસર કરતી હોય; (૩) કે વ્યક્તિ અથવા વ્યક્તિઓનો કોઈ સમૂહ, જાહેર ફરજના ભંગથી અથવા સંવિધાનિક કાયદાની કોઈ જોગવાઈના ઉલ્લંઘનથી ઊભી થયેલી જાહેર ઇજાના નિવારણ માટે જાહેર હિતમાં અદાલતનો આશ્રય લઈ રહ્યો હોય; (૪) કે એવી વ્યક્તિ અથવા વ્યક્તિઓનો સમૂહ કોઈ બિનજરૂરી હસ્તક્ષેપ કરનાર અથવા અનધિકૃત દખલકાર ન હોય અને પોતાની વ્યક્તિગત વેરઝેર અથવા ફરિયાદને આગળ ધપાવવાના દુર્ભાવનાપૂર્ણ આશયથી અદાલત સમક્ષ આવ્યો ન હોય; (૫) કે જાહેર હિતની વાદપ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ રાજકારણીઓ અથવા અન્ય અવાંછિત હસ્તક્ષેપ કરનારાઓ દ્વારા રાજકીય અથવા અસંબંધિત હેતુ માટે કરવામાં આવતો ન હોય. રાજ્ય અથવા જાહેર સત્તાધિકારીના પક્ષે થતી દરેક ચૂક આવી વાદપ્રક્રિયામાં ન્યાયનિર્ણય હોતી નથી; (૬) કે જાહેર હિતમાં આરંભવામાં આવેલી વાદપ્રક્રિયા એવી હોય કે જો તેનો ઉપાય ન કરવામાં આવે અથવા તેને અટકાવવામાં ન આવે તો સામાન્ય માણસનો ન્યાયતંત્રની સંસ્થામાં અને દેશની લોકતંત્રાત્મક વ્યવસ્થામાં રહેલો વિશ્વાસ નબળો પડે; (૭) કે રાજ્યની કાર્યવાહી ઢાંકી દેવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવતો હોય અને તકનિકી આક્ષેપોના આધારે તેને બહાર ફેંકી દેવાનો આશય રાખવામાં આવતો હોય; (૮) જાહેર હિતની વાદપ્રક્રિયા રજૂ કરાયેલી અરજીના આધારે અથવા પ્રાપ્ત થયેલા પત્ર કે અન્ય માહિતીના આધારે આરંભી શકાય, પરંતુ તે શરતે કે અદાલત સમક્ષ મૂકવામાં આવેલી માહિતી એવી સ્વરૂપની હોવાનું અદાલતને સંતોષ થાય કે તેની તપાસ આવશ્યક બને;

(૯) કે અદાલત સમક્ષ આવનાર વ્યક્તિ સ્વચ્છ હાથે, નિષ્કપટ હૃદયથી અને નિષ્કલંક હેતુઓ સાથે આવી છે;

કે જાહેર હિતમાં કોઈપણ કાર્યવાહી હાથ ધરતા પહેલાં અદાલતને આ બાબતે સંતોષ થવો આવશ્યક છે કે તેનો મંચ કોઈ અનૈતિક હિતવાળો વિવાદી, રાજકારણી, બિનજરૂરી રીતે હસ્તક્ષેપ કરનાર વ્યક્તિ, અથવા દુર્ભાવનાપૂર્ણ હેતુ ધરાવતા વ્યક્તિઓ કે જૂથો દ્વારા, પોતાના વ્યક્તિગત ગિલા-શિકવાઓના નિવારણ માટે અથવા બ્લેકમેઇલિંગનો આશ્રય લઈને અથવા જાહેર હિતથી અસંગત વિચારણાઓના આધારે, દુરુપયોગમાં લેવામાં આવી રહ્યો નથી.

૧૦. ટકાઉ વિકાસના સિદ્ધાંતનું પાલન હવે સંવિધાનિક આવશ્યકતા છે. પર્યાવરણ અને પરિસ્થિતિશાસ્ત્રને કેટલું નુકસાન થયું છે તે દરેક કેસના તથ્યોના આધારે નક્કી કરવાનું રહે છે. ટકાઉ વિકાસના સિદ્ધાંતનો અમલ કરતી વખતે આ બાબત ધ્યાનમાં રાખવી આવશ્યક છે કે એવો વિકાસ, જે વર્તમાનની જરૂરિયાતો પૂર્ણ કરે અને તે સાથે ભવિષ્યની પેઢીઓ પોતાની જરૂરિયાતો પૂર્ણ કરવાની ક્ષમતાને અસરગ્રસ્ત ન કરે, તે ટકાઉ વિકાસ ગણાય છે. તેથી, અદાલતો માટે વિકાસની આવશ્યકતાઓ અને પર્યાવરણ તથા પરિસ્થિતિશાસ્ત્રના સંરક્ષણ વચ્ચે સંતુલન જાળવવું આવશ્યક છે. આપણા સંવિધાન હેઠળ રાજ્યનું કર્તવ્ય છે કે પેઢીથી પેઢી વચ્ચેની સમતાના આધાર પર ટકાઉ વિકાસ અંગેની પોતાની ફરજ પૂર્ણ કરવા માટે સુસંગત અને સંકલિત કાર્યક્રમ ઘડે અને અમલમાં મૂકે.

૧૧. ખનન આવક ઉત્પન્ન કરનાર એક મહત્વપૂર્ણ ઉદ્યોગ છે. તેમ છતાં, યોગ્ય યાંત્રિક વ્યવસ્થા અમલમાં મૂક્યા વિના અને ઉપયોગકર્તા એજન્સીની વિશ્વસનીયતા નિશ્ચિત કર્યા વિના, આપણા રાષ્ટ્રીય સંપત્તિઓ કંપનીઓના હાથે સોંપી દેવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી. ખનન પ્રવૃત્તિ સ્વભાવથી જ જોખમી છે. તે પર્યાવરણશાસ્ત્રને અને પ્રજાના પ્રાકૃતિક સંપત્તિઓ ઉપરના અધિકારને હાનિ પહોંચાડે છે. ખનન પ્રવૃત્તિ સ્થાપિત કરવાની અને ચલાવવાની સમગ્ર પ્રક્રિયામાં ઈચ્છુક ઉદ્યોગસાહસિક તરફથી ઉચ્ચતમ સદ્ભાવના અને પ્રામાણિકતા આવશ્યક છે. નગરવિસ્તારની નજીક એવી કોઈપણ ખનન પ્રવૃત્તિ ચલાવવા બાબતે, જે પર્યાવરણને હાસ પામાડવાની વૃત્તિ ધરાવે છે અને હવા, પાણી તથા જમીનને પ્રભાવિત કરવાની તેમજ વિસ્તારના રહેવાસીઓના જીવનની ગુણવત્તાને હાનિ પહોંચાડવાની સંભાવના ધરાવે છે, તેવા સંજોગોમાં ઉદ્યોગસાહસિક પર વધુ મોટી જવાબદારી આવતી હોય છે. પ્રદૂષણના પ્રમાણ અને તીવ્રતામાં સંભવિત વૃદ્ધિના પરિણામે પર્યાવરણ ઉપર વધતા બોજાની સંભાવના સહિતની સંપૂર્ણ હકીકતોનો ખુલાસો આરંભે જ કરવામાં આવવો જરૂરી છે, જેથી જનતા અને સંબંધિત સત્તાધિકારીઓ સહિતના તમામ સંબંધિત વ્યક્તિઓ નક્કી કરી શકે કે ખનન પ્રવૃત્તિ ચલાવવાની મંજૂરી આપવી જ જોઈએ કે નહીં. નિયામક સત્તાધિકારીઓએ આવા ઉદ્યોગસાહસિકો દ્વારા પાલન કરવાનાં રક્ષણાત્મક ઉપાયો, ધોરણો અને માપદંડોના પાલનની ખાતરી કરવામાં અત્યંત સાવચેતીથી કાર્ય કરવું પડે છે. જ્યારે પ્રશ્ન કરવામાં આવે ત્યારે નિયામક સત્તાધિકારીઓએ દર્શાવવું પડે છે કે તેઓએ પોતાના ઉપર કાયદેસર રીતે

સોંપાયેલ રીતથી કાર્ય કર્યું હતું. જ્યાં નિયામક સત્તાધિકારીઓ પર્યાવરણ, પ્રાકૃતિક સંપત્તિઓ અને લોકોના જીવન, આરોગ્ય તથા મિલ્કતને થતા નુકસાનને રોકવા, ટાળવા અથવા નિયંત્રિત કરવા માટે તાત્કાલિક પગલા લેવામાં નિષ્ફળ રહી, અથવા તો મળતાવળથી કે બેદરકારીપૂર્વક વર્તે છે, ત્યાં પુનઃસ્થાપન અને વળતર માટેની જવાબદારીના સિદ્ધાંતો લાગુ કરવા પડે છે. વિકાસ અને પર્યાવરણનું રક્ષણ એકબીજાના શત્રુ નથી. જો કડક સુરક્ષાત્મક ઉપાયો અમલમાં મૂકીને પર્યાવરણનો હાસ કર્યા વિના અથવા તેના ઉપરના પ્રતિકૂળ પ્રભાવોને લઘુત્તમ રાખીને, ટકાઉ વિકાસના સિદ્ધાંતો લાગુ પાડી વિકાસ પ્રવૃત્તિ હાથ ધરવી શક્ય હોય, તો તેવી પરિસ્થિતિમાં વિકાસ ચાલુ રહેવું જોઈએ, કારણ કે ઉદ્યોગોના વિકાસ, સિંચાઈના સાધનો અને વિદ્યુત યોજનાઓ વગેરેની જરૂરિયાત, તેમજ રોજગારની તકોમાં સુધારો લાવવાની અને આવક ઉત્પન્ન કરવાની આવશ્યકતાને અવગણવી શક્ય નથી. સંતુલન સાધવું આવશ્યક છે. અમે નોંધ લઈએ કે જંગલોની ઝડપી ઘટતી જતી સંખ્યા અટકાવવા માટે, દેશમાં આવેલા તમામ જંગલોમાં વૃક્ષ કપાણીને નિયંત્રિત કરતાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ટી. એન. ગોદાવર્મનના કેસમાં આદેશોની શ્રેણી પસાર કરી છે. ૧૯૯૨ની રિયો પરિષદનો સિદ્ધાંત ૧૫, જે સાવચેતીના સિદ્ધાંતની લાગુ પડતાને સંબંધિત છે અને જેમાં એવું નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે કે જ્યાં ગંભીર અથવા અપરિવર્તનીય નુકસાનના જોખમો હોય ત્યાં સંપૂર્ણ વૈજ્ઞાનિક નિશ્ચિતતાનો અભાવ પર્યાવરણના હાસને રોકવા માટે અસરકારક ઉપાયો સૂચવવા સામે કારણ તરીકે ઉપયોગમાં લેવાયો ન જવો જોઈએ, તેને પણ ધ્યાનમાં રાખવો જરૂરી છે. આવા વિષયોમાં

ઘણીવાર અપનાવવાનો વિકલ્પ સહેલો હોતો નથી કે પૂર્વનિર્ધારિત કઠોર બંધારણમાં બંધાતો નથી. જો કોઈ પ્રવૃત્તિને આગળ વધવા દેવામાં આવે, તો પર્યાવરણને અપૂરણીય નુકસાન થઈ શકે છે અને જો તેને રોકી દેવામાં આવે, તો આર્થિક હિતોને અપૂરણીય નુકસાન થઈ શકે છે. તેમ છતાં, સંશયની સ્થિતિમાં પર્યાવરણનું રક્ષણ આર્થિક હિતોથી અગ્રતા પામશે. સાવચેતીનો સિદ્ધાંત એ માંગે છે કે નુકસાન અટકાવવા પૂર્વાનુમાનાત્મક કાર્યવાહી કરવામાં આવે. યોગ્ય સંદેહના આધારે પણ નુકસાન અટકાવી શકાય છે. પર્યાવરણને નુકસાન થયું હોવાનો સીધો પુરાવો હોવો હંમેશા આવશ્યક નથી. (જુઓ એમ.સી. મહેતા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, અહેવાલિત (૨૦૦૪) ૧૨ એસ.સી.સી. ૧૧૮ અને ટી.એન. ગોદાવર્મન ચિરમુલપાદ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, અહેવાલિત (૨૦૦૮) ૨ એસ.સી.સી. ૨૨૨)

૧૨. ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે જનહિતમાં અરજદારોએ ઉઠાવેલા વિવિધ મુદ્દાઓ પર વિચાર કરવા આગળ વધીએ છીએ. અમારી દૃષ્ટિએ, અમારા વિચારાર્થે છ મુદ્દાઓ ઉદ્ભવે છે અને તે નીચે મુજબ છે:—

૧) ગૌચર જમીન, જળાશયો, તળાવો વગેરે તેમજ જાહેર રસ્તા ઉપરનું અતિક્રમણ. ૨) ખનન વિસ્તારની બહાર ગેરકાયદેસર ખનન પ્રવૃત્તિનો પ્રશ્ન અને જમીનનું ખોદકામ કર્યા પછી પુનર્ભરણનું કાર્ય હાથ ધરવામાં પ્રતિવાદી નં.૭ તરફથી થયેલ નિષ્ફળતા. ૩) પ્રતિવાદી નં.૬ ગુજરાત અંજન સિમેન્ટ લિમિટેડ

દ્વારા ખનન પટ્ટાના હસ્તાંતરણનો પ્રશ્ન, પ્રથમ જય પ્રકાશ એસોસિયેટ્સને અને ત્યારબાદ પ્રતિવાદી નં.૭ને. ૪) અરજદારો દ્વારા આક્ષેપ કરાયેલા પ્રદૂષણની સમસ્યા.

૫) કંપનીમાં ગામલોકોને રોજગાર પૂરો પાડવાના પ્રશ્ન અંગે.

૬) કૃષિ સિવાયના હેતુ માટે જમીનના ઉપયોગ બાબતે પ્રતિવાદી નં. ૭ દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજીને નકારી કાઢતા કલેક્ટર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા આદેશના અનુસંધાનમાં જમીન ફાળવણીના પ્રશ્ન અંગે.

૧૨.૧ ગૌચર જમીન, જળાશયો, તળાવો વગેરે તેમજ જાહેર માર્ગ ઉપરના અતિક્રમણ સંબંધિત પ્રથમ મુદ્દા સુધી જ્યાં સુધી પ્રશ્ન છે, તે બાબતનો નિરાકરણ અમે અમારી તા. ૨૦મી માર્ચ, ૨૦૧૪ના આદેશ દ્વારા કરી દીધેલો છે. અમારી તા. ૨૦/૩/૨૦૧૪ની આદેશ નીચે મુજબ વાંચાય છે:—

“આ જાહેર હિતની અરજિ દ્વારા, અરજદારે પ્રારંભે નીચે મુજબની રાહતો માટે પ્રાર્થના કરી હતી :—

“૧૩. અતએવ, અરજદાર અતિ વિનમ્રતાપૂર્વક પ્રાર્થના કરે છે કે, લોર્ડશીપ કૃપાપૂર્વક પ્રસન્ન થઈ નીચે મુજબ આદેશ કરવા મહેરબાની કરે :—

(એ) પ્રતિવાદીઓ, તેમના એજન્ટો તથા સેવકોને ગૌચર જમીન, જળાશયો અને તળાવો તેમજ જાહેર માર્ગ પરથી અતિક્રમણ દૂર કરવા માટે આદેશ આપતો મેન્ડેમસનો રિટ અથવા અન્ય યોગ્ય રિટ, આદેશ અથવા દિશાનિર્દેશ બહાર પાડવા અને વધુમાં, ખાનગી પ્રતિવાદીઓની કંપનીઓને ખનન પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખતા પહેલાં કરાર મુજબ વાયર ફેન્સિંગ ઉભું કરીને પોતાની જમીનની ઓળખ નિશ્ચિત કરવા દિશાનિર્દેશ આપવા કૃપા કરવામાં આવે;

(બી) ખાનગી પ્રતિવાદી સિમેન્ટ કંપનીઓને નદી, સરોવરો અને જળાશયો તેમજ ગૌચર જમીનમાં ખનન અને સિમેન્ટનો કચરો તેમાં નાખીને કોઈપણ પ્રકારનું પ્રદૂષણ ન કરે તે માટે તેમને પ્રતિબંધિત કરતો મેન્ડેમસનો રિટ અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રિટ, આદેશ અથવા નિર્દેશ જારી કરવા;

(સી) મેન્ડેમસનો રિટ અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રિટ, આદેશ અથવા નિર્દેશ જારી કરવા માટે, અને પ્રતિવાદીઓને આદેશ આપવા માટે કે તેઓ ગામના સ્થાનિક રહેવાસીઓને તથા જેમની જમીન રોજગાર આપવાની ખાતરી આપી હસ્તગત કરવામાં આવી હતી તેવા ખેડૂતોને રોજગાર પૂરો પાડે.

(ડી) આ અરજીની સ્વીકૃતિ બાકી હોય તે દરમિયાન, તેની સુનાવણી અને અંતિમ નિકાલ સુધી, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ દ્વારા ગેરકાયદેતાઓ દૂર કરવામાં ન આવે અને લીઝ કરારની શરતોનું પાલન ન થાય ત્યાં સુધી, લોર્ડશીપ્સ પ્રતિવાદી

ક્રમાંક ૭ ને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૮ના પક્ષે ખનન લીઝ તથા સમગ્ર જમીન હસ્તાંતરિત કરવાથી રોકવાનો કૃપા કરીને આદેશ કરે.

(ઈ) આ અરજીની પ્રવેશ માટેની પ્રક્રિયા, સુનાવણી અને અંતિમ નિકાલ બાકી હોવા દરમિયાન, લોર્ડશીપ્સ પ્રતિવાદી નં. ૭ ને ખનન હેતુ માટે તેને ફાળવવામાં આવેલી જમીનની આજુબાજુ વાડબંધી સ્થાપિત કરવા નિર્દેશ આપવા કૃપા કરે અને વધુમાં પ્રતિવાદી નં. ૭ ને તેના દ્વારા ગેરકાયદેસર રીતે દબાણ કરાયેલ ગૌચર જમીન, નદીઓ, તળાવો તથા અન્ય જળાશયો તાત્કાલિક ખુલ્લા કરવા નિર્દેશ આપવા પણ કૃપા કરે.

(એફ) ન્યાયના હિતમાં અરજદારોના પક્ષે ન્યાયસંગત અને આવશ્યક હોય તેવા અન્ય અને વધુ આદેશો પસાર કરવા.” ત્યારબાદ, જોકે, અરજદારે અરજીમાં સુધારો કર્યો છે અને કેટલીક નવી પ્રાર્થનાઓ ઉમેરવામાં આવી છે. અરજદારની મુખ્ય ફરિયાદ એવી હતી કે ખાનગી પ્રતિવાદી, એટલે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ એ ગૌચર જમીન અને જળાશયો, તળાવ વગેરે તેમજ જાહેર માર્ગ ઉપર અતિક્રમણ કર્યું છે. આવી અરજીના જવાબી સોગંદનામામાં રાજ્ય-પ્રતિવાદીએ પ્રાર્થના ૧૩(એ) સંબંધે અરજદારના દાવાને વિશેષરૂપે સમર્થન આપ્યું છે અને રાજ્ય-પ્રતિવાદીનો નિશ્ચિત દાવો એવો છે કે પ્રતિવાદીના કબજામાં આવેલી ૧૫ સર્વે નંબરોમાંથી ૭ સર્વે નંબરો અંગે અતિક્રમણ થયું છે, તેની વિગતો રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલા ઉક્ત જવાબી સોગંદનામામાં આપવામાં આવી છે. યોગ્ય સત્તાધિકારીએ જમીનનો માપણી સર્વે કર્યા પછી આવા સોગંદનામામાં

અતિક્રમણનું પ્રમાણ પણ દર્શાવવામાં આવ્યું છે. સ્થિતિ આવી હોય ત્યારે, અમારા મત મુજબ, આક્ષેપિત અતિક્રમણકારને હાંકી કાઢવા માટે રાજ્ય – પ્રતિવાદીનું કર્તવ્ય છે કે તે બોમ્બે જમીન મહેસૂલ સંહિતાની કલમ ૬૧ અથવા ૭૯એ અથવા તે સમયે અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદાની જોગવાઈઓનો આશરો લે અને અતિક્રમણ થયાનું હકારાત્મક નિષ્કર્ષ આવે તો અંતે અમલવારી રૂપે બોમ્બે જમીન મહેસૂલ સંહિતાની કલમ ૨૦૨નો આશરો લે. જો એવું જણાય કે કોઈ પણ માત્રામાં એવી જમીન, જે કોઈ પંચાયત સત્તામંડળમાં નિહિત થયેલી છે, તેના ઉપર અતિક્રમણ કરવામાં આવ્યું છે, તો એવી સ્થિતિમાં રાજ્ય – પ્રતિવાદીએ ગુજરાત પંચાયતો અધિનિયમની કલમ ૧૦૫નો આશરો લેવાનો રહેશે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ તરફથી હાજર વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી ડેવેએ નિષ્પક્ષપણે સ્વીકાર્યું કે તેમના અસીલને આવી કાર્યવાહીનો સામનો કરવામાં કોઈ વાંધો નથી; જો આવી કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવે, તો પણ તેઓ રાજ્ય – પ્રતિવાદીએ દાખલ કરેલા સોગંદનામામાં સમાવાયેલ આક્ષેપોનો ઇનકાર કરે છે. રાજ્ય – પ્રતિવાદીએ દાખલ કરેલા ઉપરોક્ત સોગંદનામાને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે રાજ્ય – પ્રતિવાદીને કાયદા મુજબ આવશ્યક વિધિઓનું પાલન કરીને બોમ્બે જમીન મહેસૂલ સંહિતાની જોગવાઈઓ મુજબ તાત્કાલિક પગલાં લેવા તથા સરકારની જમીન અથવા પંચાયતની જમીનમાં ખરેખર કોઈ રીતે અતિક્રમણ થયાનું ચોક્કસ નિષ્કર્ષ આવે તો યોગ્ય પગલાં લેવા માટે નિર્દેશ કરીએ છીએ. જેમ હોય તેમ, અમે રાજ્ય – પ્રતિવાદીને આજથી ચાર અઠવાડિયાની અંદર સકારાત્મક રીતે આવા પગલાં લેવા અને અતિક્રમણના આક્ષેપ અંગે નિશ્ચિત નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા

માટે નિર્દેશ કરીએ છીએ. આ જાહેર હિત અરજીમાં સંકળાયેલા અન્ય મુદ્દાઓ સુધી મર્યાદિત રીતે, અમે આ મામલો ૨૭મી માર્ચ ૨૦૧૪ના રોજ મુકરર કરીએ છીએ. આદેશની એક નકલ અમારી દિશાનિર્દેશોના પાલન માટે રાજ્ય – પ્રતિવાદીની તરફથી હાજર વિદ્વાન એ.જી.પી. શ્રી બક્ષીને સુપરત કરવામાં આવે.” તેથી, અતિક્રમણના આક્ષેપ જેટલા હદે સંબંધિત છે, હવે સત્તાધિકારીઓએ કરેલી તપાસ અંગે યોગ્ય અહેવાલ રજૂ કરવાનો પ્રશ્ન રાજ્ય – પ્રતિવાદી પર નિર્ભર છે.

૧૨.૨ જ્યાં સુધી ગેરકાયદેસર ખનન પ્રવૃત્તિઓનો પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી નોંધ ઉપર ઉપલબ્ધ સામગ્રી પરથી અમને જણાય છે કે પ્રતિવાદી નં. ૭ એ માત્ર સરકારના સર્વેયર દ્વારા પ્રમાણિત કરવામાં આવેલ જમીન પર અને કલેક્ટર, કચ્છની સૂચનાઓ અનુસાર જ ખનન પ્રવૃત્તિ હાથ ધરી છે. નોંધ પરથી વધુમાં એવું પણ પ્રગટ થાય છે કે કંપનીને ખોદકામ પછી કોઈ પણ બેકફિલિંગ કાર્ય કરવાની આવશ્યકતા નથી. ખનન સમાપન યોજનાનુસાર, ૩૭ વર્ષના અંતે ખાણો અવક્ષય પામશે. નોંધ ઉપરની સામગ્રી પરથી વધુમાં એવું પણ જણાય છે કે ભૂસ્તરશાસ્ત્ર વિભાગે આવશ્યક તપાસ હાથ ધર્યા બાદ એવો નિષ્કર્ષ કર્યો છે કે ખોદકામ ભાડાપટ્ટે આપવામાં આવેલ વિસ્તારમાં જ કરવામાં આવતું હતું અને ગૌચર જમીન પર અથવા જળાશયો આસપાસ કોઈ ખોદકામ કરવામાં આવતું હોવાનું જણાયું નહોતું.

૧૨.૩ ખનન ભાડાપટ્ટાના હસ્તાંતરણના પ્રશ્ન અંગે જ્યાં સુધી સંબંધ છે, નોંધ પરની સામગ્રી પરથી એવું જણાય છે કે કંપનીઓનું વિલીનીકરણ અલાહાબાદની વડી અદાલતે તા. ૧૫/૫/૨૦૦૮ અને ૧૨/૪/૨૦૧૨ના રોજ પસાર કરેલા આદેશોના અનુસંધાને થયેલ છે. તે અનુસંધાને, ખનન ભાડાપટ્ટો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ના નામે હસ્તાંતરિત કરવામાં આવ્યો હતો. કંપનીના વિલીનીકરણના પ્રશ્ન અંગે, જેમાં અલાહાબાદની વડી અદાલતે પસાર કરેલો આદેશ પણ સમાવેશ થાય છે, અમે કોઈપણ પ્રકારની ટિપ્પણી કરવાથી નિવૃત્ત રહીએ છીએ. અમે માત્ર એટલું જ કહી શકીએ કે કંપનીના નોંધાયેલ કાર્યાલયો યુ.પી.માં હતા અને તેથી વિલીનીકરણ સંબંધિત અરજીઓ અલાહાબાદની વડી અદાલતમાં દાખલ કરવામાં આવી હતી. નોંધ પરની સામગ્રી પરથી એવું પણ જણાય છે કે સેબી, સ્ટોક એક્સચેન્જ અને સી.સી.આઈ. પાસેથી જરૂરી પરવાનગીઓ પણ પ્રાપ્ત કરવામાં આવી હતી.

૧૨.૪ પ્રદૂષણના મુદ્દા અંગે જ્યાં સુધી પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી એવું જણાય છે કે જી.પી.સી.બી. પ્રતિવાદી નં. ૭ની પ્રવૃત્તિઓનું નિયમિત રીતે નિરીક્ષણ કરતું રહ્યું છે. નમૂના વિશ્લેષણના પ્રમાણપત્રો અને પર્યાવરણીય વ્યવસ્થાપન પદ્ધતિની પર્યાપ્તતા અંગેનું પ્રમાણપત્ર દર વર્ષે રજૂ કરવામાં આવે છે. પ્લાન્ટ ચલાવવા માટેનું અનાપત્તિ પ્રમાણપત્ર તથા સંમતિ ગુજરાત પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડ દ્વારા ૨૦૧૪ સુધી આપવામાં આવી અને નવીકરણ કરવામાં આવ્યું છે. વધુમાં એવું પણ જણાય છે કે સર્વોચ્ચ અદાલતે સ્પેશિયલ લીવ ટુ અપીલ (સિવિલ) નં.

૧૩૬૫૮/૧૯૯૬ એટલે કે ૫-૬ માં તા. ૧૮/૪/૨૦૦૧ના આદેશ દ્વારા કંપનીને સત્તાધિકારીઓ પાસેથી આવશ્યક મંજૂરીઓ મેળવવાની પરવાનગી આપી છે. નોંધપાત્ર દસ્તાવેજી સામગ્રી પરથી એ પણ જણાય છે કે પર્યાવરણીય મંજૂરી પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલય દ્વારા સિમેન્ટ પ્લાન્ટ, કેપ્ટિવ જેટ્ટી અને લાઇમ સ્ટોન ખનન માટે અપાઈ છે. વનના મુખ્ય સર્વેયર દ્વારા વન્યજીવ મંજૂરી પ્રમાણપત્ર પણ આપવામાં આવ્યું છે. વધુમાં એવું પણ જણાય છે કે જી.પી.સી.બી. દ્વારા જારી કરાયેલ કારણ દર્શાવો નોટિસ અનુપાલન અહેવાલ રજૂ ન કરવાને કારણે આપવામાં આવી હતી, જે પ્રતિવાદી નં. ૭ના કહેવા મુજબ રજૂ કરવામાં આવી હતી અને કારણ દર્શાવો નોટિસ પ્રાપ્ત થયા બાદ ફરી એકવાર રજૂ કરવામાં આવી છે. એવું પણ જણાય છે કે ભૂસ્તરશાસ્ત્ર વિભાગે ખનન પ્રવૃત્તિઓના હેતુસર ઈ-રોયલ્ટી જમા કરવા ખાતા નંબર ફાળવ્યો છે.

૧૨.૫ રોજગારના મુદ્દા અંગે જ્યાં સુધી સંબંધ છે, નોંધ પર ઉપલબ્ધ સામગ્રી પરથી એવું જણાય છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ એ ૨૭ સ્થાનિક રહેવાસીઓને કાયમી કર્મચારીઓ તરીકે રોજગારમાં રાખ્યા છે અને તેમને નિયમિત રીતે તેમનો પગાર ચૂકવ્યો છે. તેમ છતાં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દુષ્યંત દવે એ અત્યંત ન્યાયોચિત રીતે રજૂઆત કરી છે કે તેમના અસીલની આસપાસના વિસ્તારોના ગ્રામજનોને રોજગાર આપવાની બાબતમાં હંમેશા તૈયારી છે અને કંપની એ પણ સુનિશ્ચિત કરશે કે કોન્ટ્રાક્ટરો ગ્રામજનોને અકુશળ મજૂરો તરીકે નિયમિત ધોરણે કામે રાખે. શ્રી દવે રજૂ કરે છે

કે જેમના રોજગાર કરારો પર અરજદારો દ્વારા આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તે વ્યક્તિઓને કાયમી રોજગાર આપવામાં આવ્યો છે.

૧૨.૬ જમીનના ફાળવણીના મુદ્દા સુધી, એવું જણાય છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ ની અરજી કલેક્ટરે તારીખ ૧૬/૧૧/૨૦૧૩ ના આદેશ દ્વારા નકારી કાઢી હતી. તેમ છતાં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ દ્વારા ગુજરાત રાજ્યના વિશેષ સચિવ, આવક વિભાગ (અપીલો) સમક્ષ અપીલ કરવામાં આવી છે. વધુમાં એવું પણ જણાય છે કે કંપનીઓને વધારાની કૃષિ જમીન ખરીદવા માટે હકીકતી ઔદ્યોગિક હેતુસર ઉદ્યોગ કમિશનર દ્વારા અનુક્રમે તારીખ ૨૯/૫/૨૦૦૭ અને ૫/૫/૨૦૦૮ ના આદેશો દ્વારા પરવાનગી આપવામાં આવી હતી. આ બાબત વિવાદિત નથી કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ એ કૃષિ જમીનને બિન-કૃષિ જમીનમાં રૂપાંતરિત કરવા માટે કલેક્ટરની માંગણી સામે રૂ. ૭ કરોડ જેટલી પ્રીમિયમ રકમ ચૂકવી છે.

૧૩. અરજીકર્તાઓ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી. શાહે પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપની દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૮ કંપનીના હિતમાં સિમેન્ટ પ્લાન્ટના હસ્તાંતરણ અંગે ગંભીર ચિંતા વ્યક્ત કરી છે. શ્રી. શાહના જણાવ્યા મુજબ, પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપની રૂ. ૩,૭૫૦ કરોડની કુલ રકમ સામે સમગ્ર ખનન લીઝ પ્રતિવાદી નં. ૮ના હિતમાં હસ્તાંતરિત કરવાનો ઇરાદો ધરાવે છે. આ સંદર્ભે, અમે માત્ર એટલું જ કહી શકીએ કે પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપનીની સંપત્તિઓનું પ્રતિવાદી નં. ૮ કંપનીના હિતમાં વિભાજન કાયદા અનુસાર કડકપણે કરવામાં આવશે.

૧૪. ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે નીચેના નિર્દેશો જારી કરીને આ જાહેર હિતની વિવાદિત અરજીનો નિકાલ કરીએ છીએ:—

૧) અમારા તા. ૨૦મી માર્ચ, ૨૦૧૪ ના આદેશ અનુસાર, જો તપાસ પૂર્ણ થયા પછી રાજ્ય-પ્રતિવાદી દ્વારા એવું જાણવા મળે કે કંપનીએ ગૌચર જમીન, જળાશયો, તળાવો વગેરે તેમજ જાહેર માર્ગ પર અતિક્રમણ કર્યું છે, તો એવી પરિસ્થિતિમાં રાજ્ય-પ્રતિવાદી એ તે અતિક્રમણ તાત્કાલિક દૂર થાય તે માટે યોગ્ય પગલાં લેવા.

૨) ગુજરાત પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડ પ્રતિવાદી નં. ૭ કંપનીની પ્રવૃત્તિઓનું નિયમિતપણે, શ્રેષ્ઠ તો દર બે મહિને, નિરીક્ષણ કરશે, અને જો એવું જાણવા મળે કે કંપની બોર્ડ દ્વારા નિર્ધારિત ધોરણો અને માપદંડોનું પાલન કરતી નથી, તો એવી પરિસ્થિતિમાં જી.પી.સી.બી. એ તે બાબતે યોગ્ય પગલાં લેવા. તે જ સમયે, પ્રતિવાદી નં. ૭ અને ૮ એ નમૂના વિશ્લેષણના આવશ્યક પ્રમાણપત્રો તથા પર્યાવરણીય વ્યવસ્થાપન પ્રણાલીઓની પર્યાપ્તતા અંગેનું પ્રમાણપત્ર પણ નિયમિત ધોરણે જી.પી.સી.બી. સમક્ષ રજૂ કરવું.

(૩) ઉપયોગકર્તા એજન્સીએ સંબંધિત વિસ્તારની જલભૂવિજ્ઞાન બાબતે તથા ખનનથી આસપાસના જળની ગુણવત્તા અને પ્રવાહના વહેણ પર થતી અસર બાબતે નિયમિત અવધિએ સર્વગ્રાહી અભ્યાસ હાથ ધરવો જોઈએ અને શક્ય તેટલી હદ સુધી ખનનપૂર્વ જળસ્થિતિ જળવાઈ રહે તે માટે અસરકારક પગલાં

લેવા જોઈએ. જ) પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૭ એ પણ સુનિશ્ચિત કરવું કે, શક્ય તેટલી હદ સુધી, કંપનીમાં જો કોઈ ખાલી જગ્યાઓ ઉપલબ્ધ હોય તો આસપાસના વિસ્તારોના ગ્રામજનોને રોજગાર આપવામાં આવે અને કોન્ટ્રાક્ટરોને પણ અકુશળ મજૂરો તરીકે ગ્રામજનોને કામે રાખવા માટે કહેવામાં આવે.

ઉપરોક્ત અવલોકનો અને નિર્દેશો સાથે અમે આ જનહિત અરજીનો નિકાલ કરીએ છીએ. ગૌચર જમીન, જળાશયો, તળાવો વગેરે તેમજ જાહેર માર્ગ ઉપર થયેલા અતિક્રમણના આક્ષેપો અંગે તપાસ બાબતે અમારા તા. ૨૦મી માર્ચ, ૨૦૧૪ના આદેશના પાલનનો અહેવાલ રજૂ કરવાની હેતુસર જ આ મામલો બે અઠવાડિયા પછી રજૂ કરવો.

(ભાસ્કર ભટ્ટાચાર્ય, સી.જે.)

(જે.બી.પારડીવાળા, ન્યાયાધીશ.) મોહનદાસ

*he translation of this judgment has been provided by M/s Hyperlink
E-Solutions Pvt. Ltd.*

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.